

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України
з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів

2 листопада 2023 року

Веде засідання голова Комітету Третякова Г.М.

ГОЛОВУЮЧА. Вітаю, шановні народні депутати, шановні запрошені, шановні присутні.

У мене питання: чи є з нами наразі на контакті Бабенко Микола або Арсенюк Олег?

АРСЕНЮК О.О. Галино Миколаївно, Арсенюк є, але я розумію, що ви хочете сказати. Я зараз буду в комітеті, через 10 хвилин, трошки буде незручно мені.

ГОЛОВУЮЧА. А через 10 хвилин ви зможете виконувати функцію секретаря?

АРСЕНЮК О.О. Так.

ГОЛОВУЮЧА. Я тоді попрошу зараз Сергія Гривка зробити перекличку, хто у нас присутній, а ви підійдете.

Будь ласка, пане Сергію, допоможіть мені з кворумом.

ГРИВКО С.Д. Дякую, пані Галино.

Третякова Галина Миколаївна.

ТРЕТЬЯКОВА Г.М. На місці.

ГРИВКО С.Д. Цимбалюк Михайло Михайлович.

ЦИМБАЛЮК М.М. Є Цимбалюк. Вітаю.

ГРИВКО С.Д. Струневич Вадим Олегович. Немає.

Бабенко Микола Вікторович. Немає.

Арсенюк Олег Олексійович.

АРСЕНЮК О.О. Арсенюк присутній.

ГРИВКО С.Д. Гривко Сергій Дмитрович є.

Остапенко Анатолій Дмитрович. Немає.

Никорак Ірина Петрівна.

НИКОРАК І.П. Вітаю, колеги. Никорак – присутня.

ГРИВКО С.Д. Тарасенко Тарас Петрович.

ТАРАСЕНКО Т.П. Добрий день всім!

ГРИВКО С.Д. Тимошенко Юлія Володимирівна.

ТИМОШЕНКО Ю.В. Добрий день, колеги!

ГРИВКО С.Д. Циба Тетяна Вікторівна. Ага, буде. Дякую.

Значить, 6 присутніх. Кворум є.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Сергію.

У нас є кворум. Ми можемо розпочинати. У нас є порядок денний, який запропонований і був своєчасно розісланий всім.

У мене пропозиція буде і прохання до народних депутатів, у зв'язку з тим, що у нас присутня Перша віцепрем'єрка України Свириденко Юлія Анатоліївна, розпочати з її питання. А з другого боку у нас присутні представники громадськості, які позавчора презентували Концепцію ветеранської політики, відповідно яку не опрацював уряд впродовж всіх останніх років в дії.

Нам потрібно обговорити. Ми з вами, я нагадаю, ми вирішили в комітеті, коли уряд своєчасно не готує стратегії, то ми будемо готувати це з громадянським суспільством і відповідно робити публічні обговорення цих речей, а далі будемо випрацьовувати план, в який спосіб ми діємо надалі.

Я прошу просто Юлії Анатоліївні надати перше слово і по першому питанню не тому, що вона навіть Перша віцепрем'єрка, а тому що питання, яке ми зараз будемо розглядати, воно дотичне до ветеранської політики, воно стосується системи соціального страхування і роботи Державної служби зайнятості.

Таким чином у мене прохання спочатку розглянути питання номер 2: презентація проекту закону, який підготовлений Міністерством економіки. А потім перейти до презентації Концепції державної ветеранської політики разом з Міністерством соціальної політики, які підготували сьогодні нам презентацію функціонального кейс-менеджменту і обслуговування, і відповідно вона теж була напрацьована разом з громадянським суспільством. А потім перейти до законопроекту 9226. Якщо не буде ваших заперечень, шановні колеги?

_____. Підтримуємо.

_____. Галино Миколаївно, я перепрошую, але я тоді, на жаль, не зможу бути присутнім на засіданні комітету. В мене іде представлення двох законопроектів на Комітеті з питань правової політики.

ГОЛОВУЮЧА. Я зрозуміла. Тоді у мене до вас питання як до автора законопроекту 9226, там залишились якісь проблемні речі чи нам потрібно його тільки?

_____. Ні, не залишилось. Ми на робочій групі з Тарасом, з Міністерством оборони, з Генштабом, з Нотаріальною палатою, в принципі, узгодили всі питання як і до "тіла" закону, так і до "Перехідних і прикінцевих положень". Зауважень немає жодних.

ГОЛОВУЮЧА. Да. То не турбуйтеся, я думаю, що там все буде нормально.

_____. Дякую, Галино Миколаївно. Гарної вам роботи.

ГОЛОВУЮЧА. Ви будете заочно з нами. І дякую, що супроводжували весь цикл підготовки законопроекту до другого читання. Дякую вам.

_____. Спасибі велике. Дякую вам. Щасливо.

ГОЛОВУЮЧА. Тоді ми переходимо до пункту другого нашого порядку денного і слухаємо презентацію проекту Закону України "Про діяльність Державної служби зайнятості та розширення можливостей сприяння зайнятості населення на період воєнного стану".

Будь ласка, пані Юліє.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Знаєте, Галино Миколаївно, якщо з вашого дозволу, можна я трохи переформатую це питання. І я би хотіла, якщо можна, запустити презентацію і поговорити в першу чергу про те, погоджуєтесь ви з нашою візією того, яким має бути Державний центр зайнятості. А вже потім виходити з цього і казати, чи ми залишаємось там на одному законопроекті, який ми з вами обговорювали, чи ми надаємо перевагу урядовому, чи взагалі нам потрібна третя альтернатива з огляду на ті речі, які ми будемо обговорювати на засіданні комітету. От в мене така пропозиція.

Значить, я, якщо можна, перший слайд покажу. Перше, я думаю, що неможливо обговорювати роль Державної служби зайнятості не розуміючи, в якій макроситуації ми знаходимось і що у нас відбувається з показниками зайнятості на ринку і з кількістю зареєстрованих безробітних, кількістю людей, які забезпечені роботою сьогодні службою центру.

Чому я взяла 2020 рік? Для мене це дуже просто, тому що я була заступником міністра, яка займалася цим. І саме в цей момент у нас Державна служба зайнятості була передана, як ви пам'ятаєте, з Мінсоцу до Мінекономіки. Тому для мене це такий рік є репрезентативним, коли ми з вами почали разом реформувати службу в цілому.

Що ми маємо на сьогоднішній день? Ви можете подивитись, що у нас кількість зареєстрованих, це з початку вторгнення було 500 тисяч осіб. У нас забезпечено роботою 250 тисяч, це ті, яким безпосередньо центр зайнятості зміг допомогти. Ви бачите, розподіл "чоловік-жінка", за статевою ознакою, але тут є очевидні об'єктивні речі. Більшість чоловіків призовного віку, вони служать і не стають на реєстрацію в центри зайнятості, тому у нас здебільшого це жінки. Жінки найбільші користувачі активних програм зайнятості: будь-то грантів, будь-то програм навчання, перенавчання. І ми бачимо оцю диспропорцію, вона дуже активно змінюється, хоча завжди це було по суті 50 на 50.

Я не буду на цьому багато зупинятися, у нас ситуація на ринку праці така. Вона залишається складною. Безробіття знижується достатньо повільно і одночасно зберігаються складнощі з пошуком кваліфікованих працівників. Відновлення ринку праці відбувається нерівно в розрізі галузей та регіонів, що відображено якраз в зміні структури економіки. На початку жовтня 2023 року було зафіксовано в абсолютному вимірі більше нових вакансій, ніж на аналогічну дату 2021 року в таких сферах: медицина, фармацевтика, роздрібна торгівля та освіта.

Зростання попиту на робочу силу, воно позначилося на поступовому поліпшенні зайнятості українців, про що якраз і свідчать оці опитування Національного банку, з якого ми обговорювали. Натомість підприємства, за опитуваннями, вони продовжують, у них змінилась кількість працівників або навіть їх скорочували, 35 відсотків. Але все більше підприємств відчувають нестачу працівників відповідної кваліфікації, те, що ми з вами характеризуємо як структурне безробіття.

Тут я думаю, що можемо рухатись далі, так щоб ми оперативно пройшли. Як ми вважаємо, які наші основні завдання, які ми перед собою бачимо? Звичайно це зменшення якраз цього структурного розриву під час кризи, під час війни і після, під час поствоєнної відбудови. Тому що очевидно, що 2,6 мільйона українців будуть повертатися, але буде не вистачати, вже по наших прогнозах, кількість працівників для відновлення і відбудови країни і ми будемо стикатися з структурним безробіттям. Звичайно, що ми хочемо, щоб все-таки Служба зайнятості змінилася і стала сервісно-орієнтованою. І, звичайно, ці популярні послуги, які ми побачили впродовж війни, мені здається, що це дуже показово, які програми були активними: гранти для ветеранів, ваучери, перекваліфікація – вони стали максимально в діджиталізованому форматі. Тим паче, що ми зробили функціональний аналіз і переглянули якраз кількісну чисельність служби в тому числі.

Якщо ми далі подивимося, то ми вважаємо, що Служба зайнятості має працювати для таких основних стейкхолдерів, якщо так можна розділити. Завжди основні стейкхолдери були працівники і задачі по їх працевлаштуванню, по отриманню ними нових навиків. І я вважаю, що все-таки розвиток підприємництва, я його туди перемістила, можна дискутувати, чи потрібно його виділяти в окремий компонент чи ні.

Для роботодавців звичайно, що це пошук і задоволення потреб роботодавців, це мечінг потреб роботодавців і працівників. І, звичайно, підтримка щодо інтеграції ветеранів, осіб з інвалідністю, вимушено переміщених осіб в ринок праці.

Я би бачила наступним чином роль центру зайнятості і функціонал для державних інституцій. Це – аналітичний центр, який може і робить аналіз регіональних та галузевих ринків праці, прогнозує ринок праці не тільки для потреб вироблення програм зайнятості, але для таких цілей, як державне замовлення для цілей освіти. А також, звичайно, розробляє програму по інтеграції вимушено переміщених осіб в ринок праці України.

Я вважаю, що це окрема історія. Я не думаю, що вона потребує створення міністерства, але як компонента якраз в Міністерстві економіки або в центрі зайнятості вона обов'язково має бути. Нам треба створювати стимули поряд із забезпеченням безпекової ситуації і забезпечення житлом, стимулу працевлаштування або в здобутті додаткових навиків для українців, які вимушено покинули Україну. Нам треба створювати фундамент для того, щоб вони поверталися, а вже наступною чергою думати про те, кого ще, яким чином має бути побудована міграційна політика. Це наше бачення й я хотіла його якраз із вами подискутувати.

Якщо ми сьогодні подивимося на поточні програми зайнятості, вони...

Якщо можна, знаєте, наступний, а потім повернутися.

Для мене, Галино Миколаївно, дуже важливий цей слайд. Якщо ви пам'ятаєте, коли центр зайнятості, яким управляв Фонд по безробіттю,

передавався у 2019-2020 роках, якщо подивитися на бюджет Фонду по безробіттю, він дуже чітко розділявся – це активні програми, виплата допомоги і, звичайно, утримання ДЦЗ. Так от, коли ми в 2020 році забирали центр, ви пам'ятаєте, був дуже показовий розподіл – основна функція і асоціація людей з центром зайнятості – це виключно виплатна функція. Люди приходили в центр зайнятості для того, щоб отримувати допомогу по безробіттю, 71 відсоток послуг – це була допомога. Далі, це було утримання ДЦЗ і активні програми зайнятості.

Я хочу сказати, що впродовж 2023-2024 років у нас суттєво (я вважаю, що суттєво) змінюється структура, бо бачите, як у нас все-таки набуває правильної форми цей розподіл. І сьогодні, подивіться, 48 відсотків – це активні програми зайнятості, 34 – допомога по безробіттю, хоча ми з вами багато зробили для того, щоб все-таки люди, які не мають функціональних обмежень, які можуть і хочуть працювати, мали цю можливість робити, а не приходити просто за виплатною функцією, і звичайно залишається утримання ДЦЗ. Проте 12,7 – 2019 рік, сподіваюся, наступний рік – не більше 7 тисяч працівників буде, але звичайно основне питання після функціонального аналізу тут не задача скоротити, а задача, щоб просто вони відповідали вимогам ринку праці і потребам держави працевлаштування людей.

Якщо можна, повернутися тоді на попередній. Тому якщо говорити про поточні програми зайнятості, які реалізуються через Державний центр зайнятості, вони розподілені наступним чином. Це, звичайно, підтримка, я б так сказала, грантові програми: гранти для започаткування власної справи, гранти для підтримки ветеранів. Великий компонент роботи – це здобуття додаткових кваліфікацій, а саме: ваучери, навчання в ЦПТО під потреби бізнесу. Далі, це підтримка учасників бойових дій через гранти і через компенсування частини заробітної плати. І забезпечення безбар'єрності –

програми, яка реалізується для роботодавців, коли держава скомпенсовує частину вартості на створення робочого місця для особи з інвалідністю.

Далі рухаємося. Яка у нас є пропозиція, яке у нас є розуміння по центру зайнятості? Перше, ми, ви знаєте, вже розпочали і вас знайомили з проектною командою, з її представниками, які почали функціональний аналіз центру зайнятості. По періодах проведення я думаю, що це можна дискутувати, тому що ми дещо прив'язані до певних тендерних процедур, які відбуваються за участю Європейського банку реконструкції і розвитку, але не суть. Наша задача – провести аналіз, функціональний аналіз і оцінити ефективність послуг Служби зайнятості для задоволення потреб різних типів роботодавців. Тому що є певна специфіка. Все-таки в центри зайнятості звертаються більше невеликі міста, а невеликі населенні пункти...

Рома, ти щось хотів?

І, звичайно, розробити план дій щодо реформування Служби зайнятості за ключовими показниками ефективності.

БОНДАР Р. *(Не чути)*

СВИРИДЕНКО Ю.А. Якщо Галина Миколаївна дозволить, вона головує.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Романе, ви представтеся...

БОНДАР Р. Так. Роман Бондар. Я очолюю офіс компанії "Corn Ferry", ми займаємося супроводом реформ в різних сферах і напрямках нашої держави.

Тут дуже важливо доповнити, що ми зараз бачимо розрив, який наростає: великі роботодавці не потребують сервісів центрів зайнятості,

економічно активні громадяни також не потребують, бо вони вміють шукати роботу, вони затребувані і вони здатні попіклуватися про себе самі.

Проте через вплив деструктивних факторів війни (усього комплексу) ми бачимо, що з'являється і "агресивно" зростає кількість людей, які потребують допомоги просто на базовому рівні – і це не тільки в маленьких містах, вони є і у великих містах, але вони є соціально вразливими. І спираючись на це, на цю нову біль, яка виникає, та ідея, яка закладена в реформу центрів зайнятості, вона полягає в тому, щоб повноцінно з'ясувати цінність, яка буде створена для держави, для нового класу роботодавців та оцих нових верств населення, що потребують потреби, створити сервіси, дизайн-сервіси, які будуть лікувати цю біль.

А далі подивитися: а скільки нам людей потрібно? Можливо це сто людей, можливо це півтори тисячі, можливо у нас буде тотально інший структурний дизайн центрів зайнятості. Можливо ми будемо йти тотально в цифровізацію, в цифру і в залучення сторонніх організацій, які будуть розвивати, навчати, зокрема там ветеранів і інші категорії.

Тобто відповідь, скільки нам людей потрібно, який ресурс як держава ми будемо витратити на цей орган, ми отримаємо після того, як ми створимо оцю нову цінність, бо нам нема кого копіювати. В глобальному світі жодна країна не проходила через ці виклики, які маємо зараз ми. Тому ми маємо бажання залучити комітет, залучити громадськість, залучити міжнародні організації і спільно домовитись, яку роль ми маємо грати.

Друга важлива модель. Зараз криза еволюціонує, катастрофа людського капіталу, вона ще тільки починається. Нам потрібен гнучкий і мобільний центр, служба, яка зможе оперативно реагувати на новостворені виклики. Найгірше, що може бути, що ми створимо з вами "франкенштейна", який буде зв'язаний, знаєте, обмежений в русі якимись законодавчими ініціативами, який не зможе ефективно маневрувати і реагувати на зміни державної політики.

Тому я би хотів попросити підтримки комітету, щоб ми саме цей принцип гнучкості, мобільності і, знаєте, можливості створювати нові економічні стимули для різних регіонів і диверсифікувати програми закладали в контур нової ідеї реформи центру зайнятості.

Дякую.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Якщо можна, я повернусь. Є результати діяльності з 24.02.22 року центру зайнятості. І тут ви можете подивитись, що саме за рахунок Фонду по безробіттю і зокрема за рахунок спроможності ДСЗ ми реалізували гранти, уже їх біля 9 тисяч, грантова програма, через Є-портал відбувається подача заявки, комплаєнс банку і співбесіда з ТЦЗ. От головна і основна вимога - це створення щонайменше одного-двох робочих місць. І оця компонента і обов'язкова вимога, я вважаю, що має пронизувати всі державні програми: саме створення, стимулювання створення робочих місць. Це основне.

Ми додали як невелику компоненту, це тільки почали гранти для ветеранів, але якраз побачили, що великий є попит серед самих ветеранів і їх подружжя по цих грантових програмах, але ця програма потребує, скажемо, більшого фокусу на програмах підготовки щодо написання бізнес-планів і проходження співбесід. Це те, що ми побачили в процесі реалізації, і ми бачимо, що це те, на чому маємо фокусуватися. І в нас є вже партнери.

Програма ваучерів. Галино Миколаївно, ваучери завжди були, відповідно до Закону про зайнятість у найкращі роки було видано 1000 ваучерів. На сьогоднішній день 16, з яких більше 11 взяли жінки. Найбільш затребувані професії - медичні працівники, соціальні працівники, психологи. Цікаво, що також жінки брали ваучери на охоронну діяльність, водіїв тракторів, це теж для мене дуже цікава тенденція. Це говорить про те, що змінюється ринок, змінюється роль жінок. І у нас мають бути окремі програмні компоненти для підтримання якраз жіночого підприємництва і

працевлаштування з огляду на те навантаження, яке буде у жінок якраз після закінчення війни, після отримання нашої перемоги.

І ми, ви знаєте, розпочали, назвали "Армією відновлення", по суті це громадські суспільні роботи, які реалізуються в регіонах. 63 тисячі людей задіяні на цих громадських роботах. Ви пам'ятаєте ідеологію, яка була в основі, нашою задачею було зменшити кількість людей, які приходять за допомогою по виплаті, а переформатувати і спонукати людей працювати і виконувати ті роботи, які потрібні в регіонах в залежності від ситуації. По кількості працевлаштованих: 1,3 мільйони людей, які отримали послуги, охоплені послугами центру зайнятості.

До чого я це все веду і щоб я хотіла проговорити? Звичайно, я читала і бачила основні постулати законопроекту, і ми з вами це обговорювали, я знаю, що ви бачите, що центр зайнятості, Фонд по безробіттю має стати частиною єдиного фонду. Я не можу сказати, що ми категорично проти цього, але щоб ми просили? Бо з огляду на те, що буде фінансування ЄБРР по проекту по проведенню функціонального аналізу, він буде завершений щонайшвидше, і я сподіваюсь, перший квартал ми так ставимо песимістично, але я сподіваюсь, що швидше. І ми за результатом цього функціонального аналізу будемо переглядати і чисельність і, можливо, частину функцій віддамо.

Я прошу з огляду на те, що з великою вірогідністю війна буде продовжуватись у наступному році, залишити цю гнучкість і залишити той принцип роботи ДЦЗ, який є сьогодні. І якраз вже, починаючи з першого кварталу 24-го, напрацювати той законопроект, який ми встигнемо точно прийняти за 24-й рік, який дозволить із 25-го року, наприклад, перейти на нову форму фінансування з огляду вже на нову структуру і новий функціонал.

І з великою долею вірогідності те, що ми зараз тестуємо, і те, що я прошу протестувати, те, що сказав Роман, я думаю, що фокус центра

зайнятості буде на весь ринок, а, наприклад, особи з інвалідністю, ветерани, ті, які з меншою долею вірогідності придуть до Work.ua, до HeadHunter, і тут якраз розгалуженість центру зайнятості і їх розміщення у невеликих містах і обласних центрах дозволить нам більше охопити цю категорію. Тому що мені здається, що тут саме головне, якщо ми кажемо про ветеранське. Чому програма для ветеранів? Очевидно, що є окреме міністерство, ми просто побачили, що в нас немає часу зволікати і нам потрібно будувати цю інфраструктуру по підтримці ветеранів вже сьогодні. І мені здається, що той факт, що ми сьогодні можемо сказати, що ви, будь ласка, можете звернутись ДЦЗ в онлайн, на дзвінок, прийти фізично і отримати грант для ветеранів – це говорить про те, що держава вже сьогодні, розуміючи який масштаб проблеми буде, вибудовує правильно цю соціальну інфраструктуру.

Тому, мені здається, що за цей рік ДЦЗ змогли перелаштуватися під вимоги ринку. На наступний рік велика робота по функціональному аналізу, але ми будемо продовжувати реалізовувати в першу чергу програми з працевлаштування осіб з інвалідністю, ветеранів, створення грантів і облаштуванням робочих місць роботодавців теж для осіб з інвалідністю.

Це я дуже швидко. Ви знаєте, ця тема дуже велика і можна...

ГОЛОВУЮЧА. Але це геть не закон, який ви запропонували. Це зовсім інша конструкція.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Я вчора подивилася. Тому що, насправді, презентацію ми переробили за ніч, тому що подивилися на закон. Я не хочу на ньому наполягати. Мені не подобається відсутність гнучкості в Законі про зайнятість, тому що я вважаю, що дуже багато речей мають виносити на рівень підзаконних актів, і не треба в законі фіксувати конкретні програми зайнятості. Це дає в умовах, коли і так швидко змінюється у нас ринок і змінюються потреби, я не хочу, наприклад, це фіксувати.

Сказати мені, що подобається законопроект, який пропонується, Папієва, ну, Галино Миколаївно, можна я чесно скажу? Не хочу я закон Папієва, я перепрошую, як варіант.

ГОЛОВУЮЧА. Можна я зараз підіб'ю редлайн, а потім ми...

СВИРИДЕНКО Ю.А. Ми давали офіційну позицію, що не підтримується. Просто я дуже чекала, коли нарешті наші графіки співпадуть, щоб це вголос оголосити. Я би просто хотіла з вами проговорити цей концепт. Мені здається, що дуже важливо, щоб ми, просто якщо ми спільно так бачимо візію – це одна історія, якщо ви бачите абсолютно діаметрально протилежно, тоді це зовсім інша історія і там інша розмова.

ГОЛОВУЮЧА. По-перше, я ще раз наголошую, що це геть не те, що... Я не бачила, наприклад, особисто, що можна приймати той законопроект, який опрацьований Міністерством економіки. І ця презентація, яка зараз, вона теж відрізняється від того бачення закону, який ви написали. Тому що закон, який написаний, фіксує сьогоденну ситуацію.

Я зараз ще спробую своїми словами підбити такий підсумок, щоб ми всі розуміли. Таким чином, міністерство, а ви скажете, чи правильно я сприйняла, і потім народні депутати вам зададуть запитання.

Ми перетворюємо Державну службу зайнятості, у якої залишиться дві великі функції. Перша функція аналітична. Відповідно до Закону про зайнятість, нагадаю, аналітична функція є у Державної служби зайнятості як формування попиту на робочу силу. І ця функція аналітична сьогодні не виконується Державною службою зайнятості. Таким чином Закон про зайнятість вимагає формування стратегії міграційної, в тому числі і міграційна стратегія всередині України, як у нас відбуваються релокації і

запуски. І оця аналітична частина має містити створення міграційної політики, включаючи внутрішню, і формування державного замовлення.

Крім того, буде друга частина, яку можна назвати "руками допомоги" або державної допомоги тим, хто потрапив або в складні життєві обставини, або мають якісь обставини, які зараз теж можна перелічувати, вони у вашій презентації були. Це люди з інвалідністю – окрема програма і що їм можна запропонувати, і які переоблаштування робочих місць потрібно робити, щоб люди з інвалідністю (різних видів інвалідності) були інтегровані до ринку праці.

Це "перше робоче місце", у вас звучало там "молодь". Але це зазвичай в європейській практиці це стосується не молоді як гендеру, а саме першого робочого місця, тому що його дуже важко знайти. І оця адаптація між навчанням і першим робочим місцем воно буде.

Третє – це сільська місцевість і працевлаштування або зайнятість в сільській місцевості.

Це ветерани як група, яка потребує окремих, так як ми в НСЗУ робили, окремі протоколи для ветеранів чи так, як ми робимо в Міністерстві соцполітики по допоміжних засобах реабілітації, тобто ветерани окремий блок.

ВПО, малозабезпечені, включаючи ось ці останні три блоки (ветерани, ВПО, малозабезпечені), це не тільки інтеграція до ринку праці або до бізнесу, але і навчання. Навчання в тому числі з формованими аналітично бізнес-проектами. Я думаю, що кластерні речі і як вписатися там в регіоні мають випрацьовуватись саме аналітичним центром, а потім надаватися безпосередньо людям.

І третій аспект чи четвертий, який ви назвали, це гендерний аспект. Я вважаю, що він надзвичайно важливий, враховуючи нашу демографічну ситуацію і катастрофічне падіння коефіцієнту фертильності. Він у нас в тому році 1,2 і буде катастрофічно падати в цьому році до 0,8. І це означає, що ми

не відновлюємо націю і нам потрібні дії в тому числі на ринку праці і зайнятості, для того щоб у нас народжувалося більше діточок. І оперативна реакція на виклики теж як аналітика. Таким чином оця штука, вона сьогодні зафіксована в законі, але Державною службою зайнятості не робилася.

Водночас це концепція і мета. Вона докорінно відрізняється від наших консультацій із пані Бережною. Ну, ви казали, що нам потрібно зробити з Державної служби зайнятості великий рекрутинговий центр, але посередництво на ринку праці – це зовсім інша штука. Це перше.

Значить, о'кей, з дизайном. Зараз ми поговоримо з народними депутатами, але, власне, пропонується от такий дизайн. Правильно я розумію?

СВИРИДЕНКО Ю.А. Дизайн правильний. Тільки ви сказали, що вони будуть формувати державне замовлення. Державне замовлення формує Міністерство економіки разом з іншими міністерствами, але на базі аналітики.

ГОЛОВУЮЧА. Аналітики. Все. Гарзд. Приймається.

Водночас сьогодні не є зрозумілим і потрібно опрацювати, і ви берете для цього 3 місяці, для того, щоб зрозуміти, яка форма Державної служби зайнятості має бути. В законі написано, що це ЦОВВ. Хочу зауважити Кабінету Міністрів, що ви там почали перевищувати деякі повноваження, наприклад, в частині перетворення комунальних закладів у неприбуткові комунальні підприємства, державні установи. У вас вийшла постанова, яка порушує Цивільний кодекс. Це просто знають у Верховній Раді, просто щоб ви розуміли.

Щоб у нас не вийшло так, що ми діємо так, що у нас відповідно до закону Державна служба зайнятості є ЦОВВ, а вона насправді ДУ. А якщо її перетворювати в агентство, то воно має бути перетворено під іншу мету з

іншим положенням, з перезавантаженням людей, перенавчанням і таке інше, те, у чому нам може допомогти ЄБРР. Правильно? Але сьогодні ви можете сказати, що це агентство, але у вас немає такого закону, в якому ви ЦОВВ змінили в законі.

Друге. Не дуже є зрозумілим, кого ви будете обслуговувати. Тому що сьогодні, використовуючи кошти соціального страхування, ви мали б відповідно до основ соціального страхування обслуговувати виключно застрахованих осіб. А насправді ви обслуговуєте і так як нам потрібно для країни, нам потрібно обслуговувати не тільки застрахованих осіб. Наприклад, "перше робоче місце" – це не виплати з системи соцстраху, це мають бути державні програми. Таким чином впливає звідси, що якщо ми обслуговуємо через Державну службу зайнятості і допомагаємо інтегруватися людині як в сектор робочих місць, так і в сектор зайнятості і бізнесу, то тоді нам потрібно розуміти, кого ми обслуговуємо, або розділити джерела фінансування або робити кофінансування, коли частина програм іде за рахунок соцстраху, там де є застраховані особи, які собі вже закупили таке страхування. І ви кажете про те, я переводжу на людську мову, що ви зараз не знаєте, це потребує додаткових обрахунків, ви просите залишити систему страхування, яка була, тобто за рахунок соцстраху.

Ви написали 36-у статтю в бюджеті на 2024 рік, де написали, що як виняток у 2023 році ми оці 10 мільярдів, які отрималися як профіцит соцстрахів, направляємо на ветеранські програми, на ВПО і таке інше. Таким чином, це вже буде не виняток, але ви берете на себе зобов'язання (я просто чітко фіксую) як уряд, що ви розпорозите: скільки потрібно за рахунок соцстраху, скільки потрібно? Щоб ми не обманювали людей і виплати по безробіттю реально робили так, щоб це людям допомагало разом з активними програмами.

Крім того, у вас є ще блок, який не вирішений тут, щодо освіти, ну саме в який спосіб вони будуть: ваучери, не ваучери, освіта, кваліфікація, яким чином.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Залишається і ваучер, і навчання робітничим і технічним спеціальностям через систему діючих ПТУ.

ГОЛОВУЮЧА. Але буде розшиватися далі. І питання, хто фінансує ваучери, хто фінансує освіту, чи є це кошти соцстраху чи іншими? Ви маєте вирішити і ви на це берете 3 місяці.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Так.

ГОЛОВУЮЧА. Правильно я означила? Тобто ми змінюємо мету, ми мусимо зрозуміти, як ми це будемо робити, і у вас має бути покроковий план, що ви робите далі.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Галино Миколаївно, ми з вами коли обговорювали, просто хочу пояснити на загаль, коли ми говоримо про те, що можна, ви знаєте, що дуже швидко зробити центр зайнятості ЦОВВ, посадити статтею бюджет і визначити, я не знаю там, 4 основні програми зайнятості, які будуть реалізовуватися не більше центром зайнятості, а далі чекати фінансування від Міністерства фінансів. З огляду на те, що війна продовжується і основна, і ви бачили постанову, яка регламентує роботу Казначейства, які є платежі першочерговими у них, то ми завжди будемо зволікати з виплатами на гранти, з виплати на облаштування робочих місць. Ми це знаємо, бо це...

ГОЛОВУЮЧА. Якщо ви не закладете це в Ukraine Facility. Дякую. А ми маємо це закласти.

Шановні народні депутати! У нас все-таки засідання комітету. Я зараз надам слово народним депутатам, які хочуть поговорити з Першою віцепрем'єркою щодо цього конструкту.

Юлія Володимирівна Тимошенко. А потім там хто підняв? Цимбалюк Михайло Михайлович або Юлія Володимирівна. Михайле Михайловичу, хто перший?

ЦИМБАЛЮК М.М. Юлія Володимирівна, звичайно.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, Юліє Володимирівно.

ТИМОШЕНКО Ю.В. Дякую, пані голово. Я, знаєте, можливо тут таку ідилію трошки порушу. А що ми, власне кажучи, вже 35 хвилин обговорюємо? У нас написано тут в порядку денному – презентація проекту Закону України "Про діяльність Державної служби зайнятості та розширення можливостей" і так далі. Але на вчорашній день у нас ніякого проекту закону не було. Ми не могли ні ознайомитися, ні почитати, ні зрозуміти деталі цих речей.

От зараз 36 уже хвилин що ми обговорюємо? Яке рішення ми збираємося приймати, коли ми навіть не знаємо, про який закон ми говоримо? Ми ж не можемо обговорювати слайди... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. І все, і пропала.

Я думаю, що Юлія Володимирівна.

ТИМОШЕНКО Ю.В. ...*(Не чути)* у військовий час питання. Я прошу, ну хоча би за тиждень, щоб нам потрапляли в руки законопроекти, щоб ми

могли це вивчити. А зараз я не розумію навіть, про що ми говоримо і що обговорювати.

Тому я більше часу не займаю, я пропоную відкласти це питання, коли ми отримаємо повноцінний законопроект, ознайомимось з ним хоча би тиждень, а краще два, проконсультуємось з громадянським суспільством на цю тему, в тому числі з нашими західними партнерами, і після того ми готові такі важливі речі обговорювати. А зараз вже 37 хвилин і ще, я так розумію, ми півгодини точно будемо це обговорювати. Я пропоную завершити зараз обговорення і повернутись до цього питання, коли ми предметно ознайомимось із законопроектом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за пропозицію, Юліє Володимирівно.

Михайло Михайлович, будь ласка.

ЦИМБАЛЮК М.М. Дякую.

Ну я насамперед хочу подякувати Юлії Анатоліївни за презентацію. Насправді вона є цікава, фахова і, з одного боку, дискусійна, але насправді це є цікавий погляд, цікавий погляд на ситуацію, яка відбувається.

Заради об'єктивності варто відмітити, я так зрозумів, Юліє Анатоліївно, що ви вважаєте, що передача центрів зайнятості від Мінсоцу – це було правильне рішення. І я думаю, про це говорять результати, бо, як на мене, все-таки служба стала більш сервісною. Це однозначно.

Я єдине, не погоджуюсь з статистикою, бо вона не є об'єктивною, бо латентне безробіття, на жаль, ви знаєте, воно є зовсім інше і це проблема центрів, коли говоримо про чоловіків, це центри комплектування. Тобто в нас реально більше безробітних, ніж вказується в статистиці.

Але, Юліє Анатоліївно, я одним реченням, вірніше ми почули, що стосується можливості повернення тих, хто за кордоном. Як на вашу думку, я погоджуюсь, можливо це може бути. Я не знаю просто думку уряду, чи це

буде окреме міністерство, агентство? Бо насправді це виклик, різні є цифри, 5-6 мільйонів українців, які за кордоном. Як їх, на вашу думку, можна повернути в державу, крім патріотичної складової, на ту зарплату, яку сьогодні ми пропонуємо середню по промисловості чи взагалі по будь-якому сектору, коли вони отримують там значно більше?

На вашу думку, цю функцію варто передати існуючим центрам зайнятості чи варто створювати окрему структуру, яка буде включати міграційні в цілому процеси, а працевлаштування – це зовсім інша історія?

І останнє. 3 місяці. 3 місяці – це на вироблення загальної концепції і проекту закону? Чи що це? Чи це не занадто багато? Мені видається, що ви знаєте тему, знає центр зайнятості, можливо все-таки менше часу, щоб ми могли нарешті поставити крапки над "і"?

А що стосується закону колеги Папієва, я думаю, це окрема тема, давайте ми її винесемо за дужки.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Так, Михайле Михайловичу, зараз дам для відповіді Юлії Анатоліївні час. Для нас законопроект Папієва був поштовхом для Міністерства економіки, щоб там почали думати про реформу Державного центру зайнятості. Бо вони не виходили на нас ніякими пропозиціями, тому ми їх тут трішечки "попушили".

ЦИМБАЛЮК М.М. Ясно. Папієв... Я зрозумів.

ГОЛОВУЮЧА. Так, так. Дякую, Михайле Михайловичу, за конструктивні питання.

Будь ласка, Юліє Анатоліївно.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Я відповім на ваше запитання: чи правильною нам була передача? Я вважаю, що правильною, бо зайнятість все-таки – категорія економічна. І мені здається, що ми перелаштовуємося під потреби бізнесу, під потреби ринку праці – це найголовніше, стаємо більш сервісними.

Давайте з кінця. З місяці, можливо, взяти якраз 3 місяці, щоб включаючи і концепцію, і написання паралельно законопроекту. Ви праві в тому, що ми вже, в принципі, розуміємо, якщо сприймається ідея або концепція трансформації отака, то я думаю, що ми можемо вже починати писати, а будемо доопрацьовувати впродовж цих трьох місяців.

Відносно вашого запитання по поверненню українців. Я все-таки вважаю, що це більша задача і задача не для одного Центру зайнятості, це кроссекторальна політика має бути. Тому що всі опитування показують, що є основні фактори, які будуть спонукати українців повертатися або залишатися закордоном. В першу чергу це безпековий фактор – це завершення війни або забезпечення повною мірою ППО, розмінування територій. Другий аспект – це можливість бути працевлаштованим або займатися власним бізнесом. І тут якраз всі інструменти є на нашій стороні. І третій аспект, який насправді є другим, це все-таки забезпечення житлом, це програма або "eВідновлення", яка сьогодні реалізується. Ми теж як Міністерство економіки частково задіяні в цій компоненті, ми реалізуємо програму іпотеки. Уже на сьогоднішній день 4300 іпотек видано українцям, масову іпотеку. І до кінця року, я сподіваюсь, що 10 тисяч сімей українських зможуть бути забезпеченими житлом, на наступний рік ця цифра 12. Звичайно, чи достатньо? Ще більше треба, більш масово цю іпотеку.

Тому я думаю, що це кроссекторальна політика, вона має бути пронизана, кожен її компонент, в міністерствах, дотичних до вирішення цих питань. І на центри зайнятості якраз будуть покладатися функції, пов'язані з

працевлаштуванням і перенавчанням для того, щоб люди могли бути забезпечені роботою.

ЦИМБАЛЮК М.М. Дякую. Дякую за відповідь.

ГОЛОВУЮЧА. Михайле Михайловичу, все? Нормально? Тобто отримали відповідь?

ЦИМБАЛЮК М.М. Як завжди фахово. Тут не підкопашся. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за оцінку нашої Першої віцепрем'єрки. Дякую.

Шановні народні депутати! Чи є ще питання до співрозробників, так, до Юлії Анатоліївни в першу чергу і до пана Романа як того, хто підтримує цю реформу? Якщо ми з вами зупиняємося на цьому концепті, ми будемо на одній сторінці, бо потім буде законопроект про реформу.

Тепер я перейду до громадянського суспільства. Я, по-перше, вітаю представників громадських організацій, які представляють інтереси ветеранів. Масі, окремо тебе вітаю і дякую, що ти завжди відгукуєшся. І ми будемо запрошувати вас і надалі на засідання комітету.

НАЙЄМ МАСІ. Дякую. Мене скоро виженуть з армії, тому що я...

ГОЛОВУЮЧА. Ми будемо просити працевлаштуватися в комітеті.

НАЙЄМ МАСІ. Ні-ні-ні. Я хочу залишитись в армії. Мені там дуже безпечно. Я себе відчуваю в безпеці, коли я в армії. Чесно. Я боюся.

ГОЛОВУЮЧА. О'кей. Погляд з того боку нам теж потрібен.

Будь ласка.

НАЙЄМ МАСІ. Дякую. Знаєте, що я хотів зауважити? Ну дуже цікава історія з приводу грантів, які видають ветеранам. Це дуже гарна історія насправді, бо вона реально буде потрібна. Я думаю, що насправді ми пізніше будемо вимушені передивитися про потреби, коли ми зрозуміємо, яка політика державна щодо цих ветеранів. Бо якщо мене, це те, що Івона неодноразово на цьому наполягала, якщо мене ще раз будуть кликати в армію, два рази, три рази, я не буду будувати своє соціальне життя, тому потрібно буде це передивитися, але в будь-якому разі це добре.

І другий дуже важливий момент, я думаю, що держава так чи інакше перейде до рішення демобілізувати людей у наступному році. Вони не витримають більше. Якщо це станеться, Державний центр зайнятості просто "ляже", мається на увазі, "ляже", якщо він буде ще об'єднаний з кимось іншим ще. Не дай боже. Тому що я розумію, це такий пласт роботи!

Тому ми насправді на Державний центр зайнятості дуже багато надій покладаємо через те, що у звичайного військового, який не розбирається в державній цій усій системі, в нього питання: "Хто допоможе в державі, хто має допомогти?". Відповідь: тільки Державний центр зайнятості, більше немає ніякої іншої історії. Ну звісно, що якщо поєднають з пенсійним центром, то я думаю, що на цьому пошук роботи і закінчиться.

ГОЛОВУЮЧА. Ні, ми хочемо навпаки, забрати у них функцію виплатну для безробітних, а залишити повністю функцію аналітичну і державної допомоги, тому що виплати там автоматизовані.

За словами пані Жовтяк лише 100 осіб із 7 тисяч 800, які працюють в Державному центрі зайнятості, займаються безпосередньо виплатами. Ну тобто виплати по безробіттю – це функція соціального страхування. Люди заплатили єдиний соціальний внесок чи за них роботодавець, їм виплатили ту допомогу, яку гарантує держава.

А от тепер після того, як вони потрапили в кластер безробітних, питання: чим буде займатись Державна служба зайнятості? Тільки застрахованими, хто отримав статус безробітних, чи вони будуть займатись і іншими? Так от питання про те, що вони мають займатись і іншими людьми, не тільки тими, хто застрахований, але й займатись і "перше робоче місце", і ветерани, і ВПО, і малозабезпечені. Тобто вони мають робити все для того, малозабезпечені взагалі можуть не мати страхового стажу і не сплачувати ЄСВ. А система соціального страхування, вона направлена тільки на тих, хто сплачував ЄСВ.

То нам потрібно чітко сказати, сьогодні фінансування всіх відбувається за рахунок працюючих і в цьому ми підриваємо засади взагалі Закону про основу соціального страхування. Тому мають бути два джерела. Одне джерело – державні програми, якими ми фінансуємо підтримку перших робочих місць, гендерну і таке інше. І якщо ми надаємо сервіс для безробітних, це можуть бути кошти соціального страхування. Таким чином треба думати, це і зміни до Бюджетного кодексу, тому що сьогодні Бюджетний кодекс не передбачає фінансування за рахунок системи соцстраху, а якихось агентств або державних установ.

У нас взагалі сьогодні державних установ немає в структурі законів, хоча де-факто Державна служба зайнятості є ДУ, а в законі написано, що вони мають бути ЦОВВ. А це відповідно держслужба, це відповідно контроль, аудит за використанням джерела і таке інше. Таким чином там сьогодні створений хаос, в якому дуже важко розібратись. Тим більше, Державна служба зайнятості виконує функції виконавчої дирекції в громадській організації Фонд безробіття. Да, там колапс, от організаційний колапс!

І що колеги мають розібратись? Вони мають за ці 3 місяці привести структуру до стратегічних цілей. От чим ми зараз займаємось. Ми зараз звіряємо стрілки, щоб ми були на одній сторінці з урядом і Верховна Рада,

щоб ми робили однакову мету однаково, а якщо в нас мета однакова, то вже в який спосіб ми це зробимо, це вже техніка, але мета має бути узгоджена. От, власне, відповідь може на питання Юлії Володимирівни.

НАЙЄМ МАСІ. Галино Миколаївно, я просто хотів зауважити, що окрім тих проблем, про які ви зараз сказали, які вони мають, просто що "ляже" це ще і ветеранська історія. І я розумію, що вона дуже потрібна для військових, історія, щоб була можливість звернутись до спроможного органу, який може допомогти їм. Ну в цьому випадку як ті самі гранти, які видаються ветеранам – це о'кей, тому що я не буду шукати, "гуглити", де ще хто інший може це зробити.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. "Єдине вікно".

НАЙЄМ МАСІ. Так, "єдине вікно" фактично. Так.

ГОЛОВУЮЧА. Крім того, що недавно уряд презентував нам програму Ukraine Facility, тобто у нас вже не буде макрофіну, буде Ukraine Facility, там є 39 мільярдів євро, які йдуть на покриття бюджетних програм, а є ще 11 мільярдів, по яких у нас є у Верховній Раді і в уряді є дискусія. І, наприклад, моє особисте бачення, що вони мусять бути направлені на дві речі, перший лист, з двох частин у мене буде лист на прем'єра, я йому сьогодні першу частину відправляю.

Перша частина – це фінансування, ми маємо запровадити фінансування громадських організацій за рахунок частини ПДФО, таким чином роблячи стале фінансування власне громадянських систем, те, що називають народовладдям і демократією. Ми сьогодні сталого фінансування громадських організацій в Україні не маємо. І у разі якщо ми будемо так, як і вся Європа, фінансувати громадські організації за рахунок ПДФО, то нам

потрібно буде покривати дефіцит цього ПДФО місцевим бюджетам і державному бюджету.

Таким чином, ці програми можуть бути для розвитку сталого демократичного суспільства направлені, але друга частина – це запуск домашньої економіки, гаражного бізнесу, бізнесу там з нуля для всіх: для ветеранів і для всіх для інших. І саме з підготовленими бізнес-планами або з програмами навчання таким бізнес-планам людей і домогосподарств. І для цього теж Міністерству економіки прийдеться достатньо суттєво попрацювати, тим більше, що ми знаємо, і сьогодні пані Юлія ще раз озвучила оцей постіндустріальний конфлікт, коли роботодавець не може знайти кваліфікованої робочої сили і не може навчити ту силу, яка в неї є, а технологічні процеси змінюються дуже прогресивно.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Один маленький коментар. І це те, що треба дослідити в результаті трьохмісячної праці разом з колегами, відносно виплатної функції. Не проблема її передати, проблема тоді якось розділити або синхронізувати реєстри, тому що активні програми зайнятості на сьогоднішній день, вони пропонуються після того, як відбулися певні виплати.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Я думаю, що це техніка взагалі.

ГОЛОВУЮЧА. Думаю, що це техніка, але якщо все ж таки громадянське суспільство, Верховна Рада, розмовляючи з Європарламентом, домовляться, що частина Ukraine Facility іде на фінансування активних програм зайнятості, зокрема ветеранів, то в цьому випадку потрібні будуть руки, які можна буде дуже просто проаудитувати, і це руки у нас, крім Державної служби зайнятості, таких рук немає. І якщо ми два мільярди євро чи один, чи п'ять виділимо на запуск саме домашніх економік, то в цьому

випадку ми отримаємо, по-перше, зайняте населення. Це не будуть робочі місця з точки зору КЗоТ, але це буде зайнятість людей, які будуть щось продукувати. Це теж потрібно робити і враховувати в цій системі.

Будь ласка. Представляйтеся.

ПАВЛОВСЬКИЙ Я. Я дуже коротко. Ярослав Павловський, я представляю громадську організацію "Простір можливостей".

Ми працюємо з Мінекономіки і з Центром зайнятості. Одна ремарка в контексті попередньої розмови. Неочікувано для нас кар'єрні радники, кар'єрні консультанти досить спроможні для роботи з ветеранами. Ми їх навчаємо і їхні базові знання, навички, досвід, комунікація з нашою цільовою аудиторією достатній для того, от коли ми говоримо про те, до кого вони звернуться, Масі, оця категорія людей вони а) навчаємі, б) готові до роботи.

Я розумію, що у вас якісь плани щодо реформування системи зайнятості, роботи цієї інституції. На масовому рівні, коли відбудеться демобілізація, це одна із тих цільових аудиторій, до яких вони прийдуть помічниками ветерана. Створимо ми, не створимо ще невідомо, а оця от історія вже працює. І вони готові і досить обізнані до роботи з нашою цільовою аудиторією.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Помічники – 3,6 мільярда гривень просто. Щоб ми розуміли, що якщо ми не створимо, це ми пропалили...

Ну тоді треба дивитися, як переформатовувати ці програми, бо втрачати зараз навіть, ну це немаленька сума – 3,6 мільярда. Ми за мільйони б'ємося. В бюджеті 3,6 мільярда на створення інституції помічника, проте...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Так от це ж потрібно теж народним депутатам казати, щоб вони в бюджеті це...

НАЙЄМ МАСІ. Просто народні депутати, можливо, неглибоко розбираються у ветеранських питаннях, тому помічник не допоможе взагалі. Це, ви знаєте, системні органи, які давно працюють, вони не можуть допомоги протягом вже десятих років. Ми придумуємо якусь нову "дичь", яка теж не спрацює. Вона не спрацює. Просто ми про це зараз говоримо. Три з чимось мільярди, ну...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, що підтримуєте думки комітету. Дякуємо.

ТАТАРКІН К. Колеги, доброго дня всім. Костянтин Татаркін – технічний радник програми реінтеграції ветеранів IREX. Я, власне, теж є ветераном і колись я двічі проходив цей процес демобілізації, всі ці історії. Я для себе знайшов одну просту таку цікаву річ. Я – це я, це мій особистий досвід, я не можу репрезентувати всю ветеранську спільноту, це зрозуміло, всі люди абсолютно різні.

Але я для себе під час своєї першої демобілізації, я себе піймав на тому, що я пішов куди в першу чергу? В центр зайнятості, коли була потрібна робота. Друге, куди я пішов, я пішов в орган соціального захисту населення, тому що мені було потрібно: один, два, три, чотири, п'ять.

Це було немаленьке місто Краматорськ, зрозуміло, я вийшов за ворота своєї військової частини, ми з Масі служили в одній бригаді, я вийшов за ворота своєї військової частини і пішов в ТЦК СП, здав всі документи, друге, я пішов в ці структури, в ці заклади. Все. Мені не потрібно було нічого більше, там менше, я зробив два конкретних кроки для того, щоб задовольнити мої там потреби на той момент.

Третім би кроком, якби би в мене були там якісь проблеми невирішені по здоров'ю, я би пішов до сімейного лікаря і я би хотів би так само отримати послугу. Мені би не потрібно було, щоб там ветеран мені надавав послугу там в Службі зайнятості або в Управлінні соціального захисту населення. Мені неважливо, там буде ветеран чи ні, я прийшов за послугою. Так само і з ЦНАПами. Є перелік послуг, я отримав цю послугу, я пішов далі. Все. Мені цього абсолютно достатньо.

Мій запит на комунікацію серед ветеранів я можу задовольнити там в громадській організації, у своїх побратимів, зустрівшись ми всі в Києві, ще якусь історію. Це дуже складно, до речі.

ГОЛОВУЮЧА. Це інформаційна послуга, бо ви знали куди іти. Дійсно, фронти – це лікар первинної допомоги, це ЦНАП, це Державна служба зайнятості, це Пенсійний фонд, це МСЕКи можуть бути. Ну тут можуть бути різні. А освіта, це ще ну різна. Тому скрізь потрібно розуміти, за яким алгоритмом треба діяти, щоб отримати ту чи іншу послугу. І насправді це поговоримо окремо. Зараз ми просто нашу історію.

Шановні народні депутати, якщо до такої Концепції немає зауважень.

Михайле Миколайовичу, ви з нами? Михайло Миколайович Папієв я маю на увазі. Ну він же свій законопроект, щоб мав можливість відстояти, щоб ми всіх послухали.

Якщо немає до Першої віцепрем'єрки, до команди Міністерства економіки питання щодо реформи і якщо ми на одній сторінці щодо реформи, то тоді залишається тільки питання Михайла Михайловича: 3 місяці чи менше. І що будемо робити, якщо 3 місяці не буде закону?

Михайле Михайловичу.

ЦИМБАЛЮК М.М. Галино Миколаївно, я думаю, що давайте все-таки підемо назустріч уряду, давайте 3 місяці, бо насправді це непроста робота і

тоді я думаю, якщо не справляться, будемо запрошувати на "годину запитань до уряду". Зараз ми вже у Верховній Раді це відпрацювали і давати політичну оцінку. Але я вірю, що якщо Юлія Анатоліївна бере це на особисту відповідальність, команда в неї потужна, вони це повинні зробити. Треба, ми готові долучатись не через 3 місяці, а вже негайно, запрошуйте, і ми будемо працювати спільно.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. Тоді ми попросимо уряд, щоб вони щомісячно інформували нам на засіданні комітету. Щомісячно. Щоб там не було такого, що ми дійдемо до результату через 3 місяці і нічого не буде, а ми хочемо побачити прогрес. Оцей "інпрогрес" як воно буде там процесуально?

(Шум у залі)

У мене прохання до секретаріату – поставити на контроль щомісячно. Просто місяць пройшов, запрошуємо або Юлію Анатоліївну, або пані Тетяну.

Так, будь ласка.

_____. Тут виходить перший квартал 2024 року. Тобто це з урахуванням...

ГОЛОВУЮЧА. Закону.

_____. ... двох місяців, то це 5 місяців.

_____. Але ми попередньо сам проект функціональної діагностики через те, що там є певна процедура... він почнеться з 1 січні. Але ми, по-перше, спробуємо зараз... умовити почати швидше...

ГОЛОВУЮЧА. Я думаю, що це зв'язані речі з функціональною діагностикою. Функціональна діагностика – це практична робота щодо того, хто у вас ефективний, які технологічні процеси й інше.

А що стосується юридичного: форма, фінансування – це Бюджетний кодекс, це Міністерство фінансів, тобто це зовсім інша робота. Тому вона може йти просто паралельно. Тому нам потрібен закон для організації, а ви мусите дати план реорганізації для виконавчої влади.

Пане Сергію, будь ласка.

ГРИВКО С.Д. Юліє Анатоліївно, тоді 3 місяці, починаючи з цього місяця, правильно? От з 2 листопада і... Просто щоб ясність була.

_____. *(Не чути)*

(Загальна дискусія)

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ми не чуємо.

ГОЛОВУЮЧА. Ми тут обговорюємо, яким чином через тендер потрібно ще закупити послуги щодо супроводу цієї реформи з...

Я правильно зрозуміла? Я думала, що там іде фінансування тільки за рахунок ЄБРР, а там кофінансування. Ні? Тільки з державного бюджету. Зрозуміло. *(Шум у залі)*

А, тільки з ЄБРР. А чому тендерна процедура? А, у них в ЄБРР тендерна процедура, Михайле Михайловичу. Тепер я зрозуміла.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Тому це не 3 місяці, а 5. Тобто вони можуть, зараз у них тендерна процедура в ЄБРР і вони проведуть її і почнуть працювати з 1

січня, але вони вже працюють зараз як волонтери, ну типу. Так? А потім з фінансуванням по факту. Потім.

_____ . Кінець першого кварталу 2024 року. І дай боже, щоб було швидше, просто щоб ясність для комітету.

ГОЛОВУЮЧА. Щоб ми розуміли.

СВИРИДЕНКО Ю.А. Ми зазначили, що перший квартал 2024 року – це там остаточна, кінцева дата. Зрозуміло, що якщо ми щомісячно будемо звітувати і ми будемо бачити прогрес, що ми вийдемо на закон раніше, ми звичайно не будемо затягувати, тому що цей закон буде потребувати ще зміни в Бюджетний кодекс, в Закон про зайнятість і ряд нормативно-правових актів. Тому зрозуміло, що для того, щоб запустити цю реформу, а це реформа...

ГОЛОВУЮЧА. І основи соціального страхування, там все, воно все тягне, там купа законів. Гарзд.

Шановні народні депутати, тоді освячуємо це? Так?

_____ . І пропозиція, так, підтримати і кінцевий термін - перший квартал 2024 року. Це максимальний термін. А якщо Міністерство економіки справиться швидше, у що я вірю, то відповідно буде швидше.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. А якщо вони не справляються, то ми запускаємо законопроект Папієва. Ну я просто бачу, що це дієвий фактор, Михайле Михайловичу.

(Загальна дискусія)

ЦИМБАЛЮК М.М. Для нас важливо, що щомісячно ми будемо бачити роботу і результат.

ГОЛОВУЮЧА. Так, динаміку.

ЦИМБАЛЮК М.М. Будемо корегувати. Так.

ГОЛОВУЮЧА. Гаразд. 10-15-хвилинна доповідь, по ситуації.

Оксана Жолнович, будь ласка.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Запустіть, будь ласка, Оксану Жолнович. О'кей. Тоді ми закінчили цю нашу тему, так. Ми закрили. Ми домовилися.

Це потребує голосування чи ні? Ні.

До відома ми просто приймаємо і доручаємо секретаріату кожен місяць запрошувати, ставити окреме питання щодо контролю цієї програми, запрошувати пана Романа і запрошувати пані Тетяну щонайменше. І Юлію Анатоліївну ми завжди раді бачити.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. А чому? Зараз подивимося.

Зараз ми обговоримо громадські організації, а потім питання далі. Ми ж домовилися, що ми спочатку порозглядаємо друге. Гаразд. Дякую. Дякую. Дякую. Що ви тут, змови проти комітету? *(Сміх)* Дивіться!

СВИРИДЕНКО Ю.А. Я буду йти, а Тетяна Василівна залишиться.

Але виходячи з того, що я не буду присутня фізично на розгляді питання законопроекту Папієва, я ще раз можу вам голосно підтвердити, що ми не підтримуємо даний законопроект. Якщо можна, під стенограму, так. Просто, якщо я не буду присутня фізично, щоб моя позиція була зафіксована.

ГОЛОВУЮЧА. Гаразд. Вона зафіксована в тому числі і листами. Дякую вам. Дякую за участь. *(Сміх)* Дякую за дружню атмосферу і дякую, що врешті-решт ми виходимо на одну конструкцію.

Пане Романе, вам окремо дякую.

Тоді ми переходимо до презентації нашої громадськості. Презентація ветеранської політики.

Пані Оксано Жолнович, вітаю вас. Ви з нами? Дякую.

ЖОЛНОВИЧ О.І. Добрий день! Вже нарешті змогла долучитися після наради. Чекаю своєї черги презентувати.

ГОЛОВУЮЧА. Гаразд. Ми спочатку послухаємо громадськість, бо презентація була велика на їх території, але нам потрібно це обговорити в комітеті і домовитися, що ми робимо далі по конкретних кроках.

І від Міністерства ветеранів хто присутній наразі? Прошу відгукнутися, щоб ви все чули.

АДАМЕНКО Н. Вітаю. Надія Адаменко – виконуюча обов'язки директора цифрового Департаменту.

ГОЛОВУЮЧА. Навіть на рівні заступника не приходять на засідання комітету. Я собі просто "галочку" поставила, буду розмовляти з Прем'єр-міністром щодо цього.

Дякую.

Будь ласка, громадськість.

НАЙЄМ МАСІ. Я дуже коротесенько. Я спробую максимально коротко, тому що на нашій презентації це було довше, але я почну з важливого моменту. Я є цільовою аудиторією цієї ветеранської політики, будь-якої, якою вона могли б бути. По факту в 2015 році, коли я пішов воювати, в 2016 демобілізувався. Досі можу констатувати – її в Україні не існує. Не існує жодної послуги, яку б я як ветеран використав би. Жодної!

Я одного разу забув гроші, я використовував проїзний і мені було соромно – це єдина послуга, яку я колись використовував.

Дуже важлива історія про те, що написано в Законі України "Про статус ветеранів війни і гарантії їх соціального захисту". Це перші рядки, де написано, що цей закон визначає правових статус і так далі і сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них.

Попри те, що у нас зараз триває війна, попри те, що у нас триває війна достатньо довго, до ветеранів шанобливого ставлення у суспільства немає. Я як системну проблему кажу. Тобто ми, можливо, або там урядовці, або депутати недостатньо розуміють проблему тільки через те, що дуже багато функцій, які мала б виконати держава, виконують їх рідні.

І по факту зараз як я бачу цю проблему? Немає ветеранської політики ані під час, коли нас брали на війну, нема взагалі розуміння, що з нами робити: ніхто не навчає нормально і так далі. Потім, коли ми демобілізуємось, у нас є проблеми, пов'язані зі здоров'ям. В Україні немає реабілітації. Вона є несистемною, у неї немає проблеми з реінтеграції, немає жодної програми у військ навіть, як повернути людину назад. Нас вчили два місяці вбивати людей і жоден місяць нам не кажуть, як повернутися назад. І повірте мені, шкода нанесена здоров'ю психічному просто шалена.

До чого я це веду? По факту це все впливає прямо на обороноздатність, бо будь-який мій друг, якому би я зараз сказав: "Іди на війну", - він мені

дасть з десятків ситуацій, які пов'язані з тим, що держава наплювала на ветеранів. І я би хотів, щоб ми зараз це питання виправили. Яким чином? Щоб була наскрізна політика, щоб це була фундаментальна політика до ветеранів.

Це допоможе всім іншим органам влади. Мається на увазі, от як зараз, Міністерство економіки дало гранти ветеранам. Ми на цьому наполягали ще і ще раз: не давайте нічого ветеранам, поки ви не знаєте їх потреби. Ви потреб ветеранів досі не знаєте. І це ж нескладно зробити. У вас є купа даних: у вас є дані з Міністерства оборони України, у вас є дані з Міністерства ветеранів, якийсь цей сумнозвісний реєстр ветеранів, який є, але ніхто їм не користується! Вони молодці, що вони створили. Але чи він здатен зробити так, щоб ним інші користувались?

Міністерство охорони здоров'я допоможемо, Міністерству соціальної політики допоможемо, то саме для цього ми з громадськими організаціями сили, подумали і є певні напрацювання. Дуже хотілося б, щоб це стало підґрунтям для великої дискусії, яка закінчиться достатньо гарною ветеранською політикою.

І зауважу ще один важливий момент. Ми дивилися досвіди інших держав, ми не копіювали вдурну, як це багато разів робили в нашій державі, не копіювали вдурну те, що у них відбувається. Чому? Тому що у нас є своя специфіка, в тому числі через ту базу, яку ми зараз маємо.

Звісно, класно було б взяти, умовно кажучи, досвід США. Але якщо взяти досвід США, наприклад, як зробило зараз Командування Медичних сил, вони зробили же по "образу и подобию" США, але там до військового питання це передові технології передаються, тобто у них передові лікарні, передові. Ви багато знаєте передових лікарень військових? Я не знаю.

Тому ми не копіювали, але ми зараз пояснимо і покажемо, що саме можна брати, а що не варто брати. І це початок, я ж кажу, дискусії. Дуже хотілося б, щоб державні органи разом з нами сіли і зробили це, "зафіналізували"

цей документ – це буде спільна робота. Ми розуміємо, що у держави зараз мало ресурсів, можемо допомогти, чим ми можемо.

ГОЛОВУЮЧА. А присутнє у нас Міністерство оборони і Мінреінтеграції? Хто-небудь? Ну тобто я зрозуміла, що Міністерство ветеранів - рівень директора департаменту. А щодо Міністерства оборони, Наталія Калмикова з нами, ні? Не знаєте? Чи пан Яловець.

_____. Галино Миколаївно, доброго дня. Зараз пані Наталія Калмикова доїжджає, вона обов'язково підключиться до наради. Присутній директор департаменту...

ГОЛОВУЮЧА. Заздалегідь їй подяка. Ми будемо тоді Наталію Калмикову чекати.

А хто від Міністерства реінтеграції є, від пані Верещук? Хто-небудь є? Ні, немає. Гарзд. Ну щоб ми розуміли, хто є від центральних органів виконавчої влади, бо нам потрібні будуть руки уряду для підготовки документа, якщо ми зараз обговоримо з громадськістю, в який спосіб ми будемо далі рухатися.

НАЙЄМ МАСІ. Я зараз передам слово нашим колегам. Колеги про це обов'язково скажуть. Якщо з'явиться Наталія Калмикова, буде дуже добре. Але дуже важливо зрозуміти, наприклад, Міністерству оборони України, так, це те, про що Івона постійно наполягає, суть в тому, що коли ви демобілізуєте 1 мільйон 500 людей, вони автоматом зараз стають резервістами. Ви не зможете потягнути 1 мільйон 500 людей в резерві, не зможете потягнути. Відпустіть їх. Але як відпустити? У них є бойовий досвід. Використайте це. Про це все ми зараз будемо говорити під час

презентації ветеранської політики. Саме тому важливо, щоб була наскрізна політика, щоб вона була більш глобальною і фундаментальною.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка.

ПАВЛОВСЬКИЙ Я. Там по черговості ми тоді продовжимо. Ще раз повторю, мене звать Ярослав Павловський, представляю "Простір можливостей".

І наперед забігаю, скажу, що у нас о 16-й годині ще презентація цих самих політик, о 17-й, у пані Верещук на цьому координаційному штабі.

Теза про наскрізну політику. Фразу про те, що ветеранських політик не існує може дозволити собі Масі, він ветеран, двічі військовослужбовець. І він говорить максимально відверто. Ми будемо більш обережні. Ми можемо сказати лише про те, що є окремі елементи, які стосуються захисту прав і інтересів ветеранів, і зокрема присутні тут представники Міністерства економіки якраз найбільше дотичні до ефективних програм. Отже, ми для себе, ця дискусія буде більш професійна і коротка ніж була на презентації, тому я там тезово хочу визначити, що є сьогодні, які наслідки від цього можуть бути.

Перша історія. Дуже розмито і не визначено статус, який не орієнтує нашу цільову аудиторію на реінтеграцію та відновлення.

Друге. Потреби ветеранів не вивчаються і мова іде не тільки про самих ветеранів, а про інші додаткові аудиторії. Родини ветеранів, наприклад, взагалі випадають з точки зору аналізу збору інформації. Відповідно якщо ці потреби ветеранів недостатньо вивчаються, запропоновані інструменти просто не будуть ефективними априорі.

Третій момент. Вибачайте представники влади, імітація і віртуальні непідтвержені фінансування програми. Імітація – це не тільки наслідок

якоїсь популістської декларативної роботи, а швидше за все це також наслідок того, що всі ми не до кінця розуміємо сутність проблем нашої цільової аудиторії. Найбільше зло, наша позиція і, сподіваюсь, колег також, патерналізм – ми вважаємо, що це найгірше, що може дати держава по відношенню до нашої цільової аудиторії.

І повертаючись до того, про наскрізну єдину державну ветеранську політику, ми вважаємо, що ті елементи політики, які ми сьогодні з вами спостерігаємо, або окремі діючі програми, вони є розрізнені і не дають бачення ефективності реалізованих програм. Що буде, якщо все це збережеться? Перше, послаблюється людський капітал і я до цього ще повернусь, це важлива тема. Зростання недовіри до легітимізації інститутів влади. Це важлива тема і дуже небезпечна тема. Якщо влада не забезпечує реалізацію декларованих потреб, довіра до неї мінімальна і відповідно суспільні ризики.

Як результат, зростання суспільної напруженості, те саме, що ми з вами, і я впевнений, всі ви прихильники дублювання витрат. Ми переконані, що можна забезпечити ефективні потреби ветеранів і не перебільшуючи витрати, які є сьогодні, тому що є задубльовані витрати.

Відсутня якісна координація при реалізації програм підтримки як на державному, так і на недержавному рівні. Є намагання координуватись з недержавними партнерами, але знову ж таки вони мають точечний характер, призводить до роздрібнення зусиль залучених стейкхолдерів і їх дублювання. Ми маємо розуміти взагалі, що держава до недавнього часу взагалі не розділяла бенефіціарів і стейкхолдерів – оце головна проблема. Чому? Тому що держава казала: "Ми краще знаємо, що потрібно вашій цільовій аудиторії". Зараз, слава богу, починається діалог, ми починаємо цікавитись і цей принцип "для нас нічого без нас". Не тільки загрожує марнуванням ресурсу і часу, а ще і нецільовим використанням коштів.

Отже ми приходимо до того, до єдиної наскрізної (наступний слайд) державної політики. Гортайте далі. Цифри вам немає сенсу говорити, ви всі про них дуже добре знаєте. Єдиний нюанс, що до 24.02 у нас було до 500 тисяч учасників бойових дій в реєстрі. Сьогодні ми прогнозуємо, що в Силах оборони півтора-два мільйони, і це все буде демобілізуватись. Демобілізуватися буде в дуже короткому періоді часу.

Якщо ви пам'ятаєте, демобілізація, забігаючи наперед (можна гортати наступний слайд), після Другої світової війни, вона тривала роками. Протягом двох років демобілізувалося 10 мільйонів ветеранів США, чотири мільйони ветеранів Великобританії. Чому? Тому що суспільні інститути були не готові до повернення великої кількості ветеранів.

Чи готові ми до цього? Очевидно, що не готові. Хочу вам нагадати найкращий прояв патерналізму радянської системи по відношенню до ветеранів. Ветерани-інваліди з 1949 року всі зсилися на 101-й кілометр. Останній інтернат для ветеранів-інвалідів був закритий в Радянському Союзі в 1984 році. Ви розумієте цю історію? Оце патерналізм і ставлення до ветеранів!

Що ми говоримо? Триєдинність ветеранської політики. Не треба ставитися до ветеранської політики як до політики соціального захисту ветерана. Три складові. Перша – питання національної безпеки і оборони. І те, що казав Масі, це очевидна історія. Ветерани – це ті, хто 24.02 вранці стояли під військкоматом, оперативний резерв першої черги, брали зброю і саме вони врятували країну, треба це розуміти.

Друга історія. Ми говоримо про те, що тільки ефективні ветеранські політики можуть сформувати (ну, не тільки, ладно, але це складова частина) позитивний образ і підвищення престижності військової професії. Це те, що ми з вами сьогодні пожинаємо у вигляді неефективної мобілізаційної стратегії. Слабка мобілізація – це також свідчення провалу ветеранських політик в цій частині.

Друге. Соціально-економічний розвиток і відновлення людського капіталу. Тут я хочу, перше, подякувати державі, що ви змінюєте ставлення взагалі-то до теми відновлення України і починаєте розглядати питання людського капіталу, свідченням цього був форум, який ви провели декілька днів назад.

Тільки з одним великим нюансом: хто говорив про ветеранів як людський капітал на цьому форумі? Не представники держави. Про цей капітал говорили представники бізнесу і вже потім представники громадянського суспільства. Пані Свириденко згадувала цю історію, але не говорила, що це буде прямо наріжна історія. А я наполягаю, ми всі наполягаємо на тому, що це історія про людський капітал.

Я не буду багато тез використовувати, часу на це немає, проста тільки теза: демобілізація, 2 мільйони людей повертаються після війни в мирне життя. Є два шляхи розвитку ситуації. Перше, ці 2 мільйони їдуть до своїх родин, умовно, звичайно ми перебільшуємо цифру, вони завтра їдуть до своїх родин, які перебувають за кордоном, і ми втрачаємо цих людей. Друга історія, вони повертають із-за кордону членів своїх родин. А ми всі розуміємо, що повернення біженців із-за кордону це не проста історія. Вона не вирішується якимось дуже короткими і зрозумілими інструментами, а такими вона може вирішитись, в тому числі.

І другий момент, треба розуміти, що маргіналізований ветеран, якому ми запропонуємо нереалізований, але патерналіський підхід, він також втрачається як людський капітал і стає соціальним навантаженням на державу. Оце вам теза про людський капітал, якою ми намагаємось достукатись до представників влади.

І третя, я вважаю, це ноу-хау нашої команди, ветеранські політики – це про формування модерну як сучасної політичної нації. Ми сьогодні змогли об'єднати суспільство довкола образу ветерана-захисника. Перша історія,

значить, довіра до Збройних Сил України, до ветеранів, до волонтерів сьогодні є поки що найбільшою серед усіх суспільних інституцій.

Друга історія. Як змінюється образ українця навіть в культурі і в літературі? До цієї війни образ українців, українці – це нація хліборобів, чумаків, всіляких нещасних людей, які співали сумних пісень. Сьогодні образ українця навіть і в українському зовнішньому існуванні – це образ захисників, воїнів. І саме так ми маємо цю історію і продавати. Героїзація, вшанування, "Український Арлінгтон" – це не про повагу і вдячність тільки, це також і про формування цілісної, сучасної, модерної української політичної нації.

Наступний слайд. Отже, що ми хочемо сказати. Ми хочемо сказати, що єдина державна наскрізна політика має бути не тільки задекларована, вона має бути описана і підтверджена реальними діями і фінансуванням. Ось це нюанси, про які ми всі стверджуємо, що якщо держава не має можливості задовольнити якісь декларовані собою принципи і послуги, вона не має їх декларувати. Тут потрібно мати сміливість це здійснити.

Власне останнє в цьому слайді, що таке ветеранська політика. Це визнання проблем, розуміння і конкретні дії. Ось до цього ми вас всіх закликаємо. Я передаю слово нашим колегам.

ГОЛОВУЮЧА. Супер. Таким чином послушали проблематику і як її вирішити. Хто?

КОСТИНА І. Мене звати Івона Костина, я співзасновниця Veteran Hub, це сервісна організація для ветеранів.

Ми зі своєю командою переконані в тому, що наразі державній політиці бракує координації і визначеної мети. Відповідно коли ми чуємо презентації різних державних органів, які безумовно роблять хорошу роботу і вже ідентифікують ветеранів як свою цільову аудиторію, ми не розуміємо,

навіщо вони їх ідентифікують і яка буде мета діяльності відносно цієї аудиторії.

Так само ми мали нагоду сьогодні прослухати презентацію Міністерства економіки і підтримуємо, що ветерани є однією з ключових цільових аудиторій, особливо в період після демобілізації. Проте нам бракує розуміння визначення проблематики, тобто чому саме ветеранам і з якими проблемами буде сприяти Міністерство економіки, як воно визначає ту чи іншу проблему і яка мета кінцева задоволення потреб ветеранів саме з боку того чи іншого відомства.

Ми переконані, що загалом у державної політики має бути єдина задекларована мета і кожен державний орган, який діє відносно ветеранів, повинен вимірювати, чи відповідає його діяльність задекларованій меті. І отже наше переконання, що перша і основна мета державної національної політики є забезпечити виживання, посилення та модернізацію України, а відтак політика щодо ветеранів та членів їх сімей є невідривною частиною оборонної та безпекової політики держави і відповідних стратегій.

Ми наголошуємо, що Міністерство оборони і Міністерство внутрішніх справ, РНБО та інші органи, які відповідальні за формування оборонної стратегії, повинні брати участь в розробці подальшої ветеранської політики. Чому? Тому що ветеран – це воїн, ветеранами не стають самі по собі, вони мобілізовані до служби або залучені до служби. Після цього вони звільняються і вважаються ветеранами. Для нас важливо, щоб цей зв'язок був невідривним і ми могли відслідкувати вплив, якого люди зазнають під час служби, на їх подальший добробут. Будь ласка, наступний слайд.

Проте ця мета має 3 ключових складові, які також мають бути відображені в усіх планувальних документах. Перша – це від імені народу державні органи повинні висловити повагу та вдячність громадян за захист незалежності України, її людей, цінностей, укладу та територіальної цілісності. Ця вдячність є в суспільстві і вона має бути відображена. Наразі

державні органи і їх діяльність відносно ветеранів свідчать про діаметрально протилежне. І ми знаємо з множини досліджень про те, що ветерани глибоко не задоволені ставленням державних органів при отриманні послуг. Це підриває ту вдячність, яку ми намагаємось декларувати.

Друга складова – це забезпечити обороноздатність та безпеку держави. Я дякую Масі, що він детально розкрив уже насправді цей напрямок, бо ми наголошуємо, що ветерани складуть основу резервів і основу боєздатної української армії, вони є найдосвідченішими українськими воїнами. І держава, яка планує надалі впродовж дорослого повносправного віку цих людей залучати їх до оборонної діяльності, повинна відповідним чином задовольняти їхні потреби і переконатися, що їхній рівень життя є гідним і їх військова служба не дискримінує їх відносно цивільного населення, що відбувається по факту наразі.

І третя складова – це подбати про добробут воїнів, їхніх сімей і посилити економічну стійкість держави. Турбота про добробут воїнів є невідривною частиною основної складової мети цієї політики і має бути відображена, і так само має бути виміряна. Відповідно ми маємо розуміти, чи частиною основної складової мети цієї політики має бути відображена і так само має бути виміряна. Відповідно ми маємо розуміти, чи дії держави дійсно відповідають цій меті.

Прошу наступний слайд. Ми також заклали в великий документ, з яким запрошуємо вас ознайомитися, деякі принципи, на які ми хотіли би сьогодні наголосити. Перш за все ветерани та їхні сім'ї є громадянами України і мають право на доступ до всіх наскрізних послуг, які є в державі. Відповідно ми виступаємо проти формування паралельної системи послуг тільки для ветеранської аудиторії. Натомість про відображення їх в усіх державних послугах наявних за умови гідного розуміння їхніх потреб, їх відображення в протоколах дій, методиках роботи та інших. По суті кожен фахівець в країні має розуміти проблематику ветеранів у своїй специфіці роботи і бути

кваліфікованими, і надати свою послугу відповідно до потреби цієї людини, так само їх сімей.

Держава повинна для цього розуміти та знати своїх ветеранів. Відповідно ветеран та його сім'я і її сім'я мають бути відображені в усіх державних реєстрах, ідентифіковані через систему статусів або альтернативні системи. Відповідно має відбуватися обмін даними і ці дані мають інформувати державну політику. Наразі ми не бачимо цього переходу даних, ми не розуміємо, на чому ґрунтуються ті чи інші державні пропозиції. Ми маємо це унеможливити формуванням нових принципів державної політики.

Третє – це увага на людину, а не статуси. Ми переконані, що ветеран, крім досвіду бойових дій, має ще множину досвіду в своєму житті, який також має бути забезпечений і підтриманий з боку держави. Детальніше про це розкаже колега Юлія в наступному блоці.

Четверте. Ветерани та їх сім'ї – це цінний людський капітал, а державна політика має уможливити їх реалізацію після служби. Це обов'язкова умова політики щодо ветеранів, повинні уможливлювати їх розвиток в тих ролях, які вони самі для себе оберуть, і не можуть дискримінувати їх знову ж таки відносно іншого цивільного населення.

П'яте. Доступ до даних і можливість планувати має врешті призвести нас до превентивності, а не реактивності в політиці щодо ветеранів. Ми наголошуємо, що політика щодо ветеранів та членів їх сімей буде однією з основних і основоположних надалі політик в країні. Вона залишиться з нами на багато десятиріч і, насправді, на все подальше життя України як держави. Відповідно ця політика має перейти в систему планування. Для цього нам потрібно мати доступ до даних і можливість прогнозувати та інші тенденції.

Останні 10 років цього не відбувається, ми впроваджуємо реактивні програми, які не задовольняють довгострокову потребу, і не будуємо довготермінової стратегії. Ми наразі переконані, що є достатньо підстав

формувати стратегію щонайменше до 2060 року, тобто на період дорослого життя, придатності до служби ветеранів та їхніх сімей.

Шосте. Мережа підтримки упродовж всього життя. Досвід служби впливатиме на ветеранів упродовж всього їхнього життя та на їхні сім'ї. Відповідно держава повинна розуміти, яким чином на різних етапах цей досвід буде на них впливати і адресувати цей вплив.

І гарантія визнання життєвого шляху як сьомий принцип. Це обов'язок ветеранської політики – гарантувати, що життєвий шлях ветеранів визнаний гідно і незалежно від обставин і часу, і періоду їхньої смерті або загибелі. Їхні сім'ї мають відповідну турботу і визнані державою також на гідному рівні, а також досвід воїнів та ветеранів визнаний рівномірно і не має несправедливості соціальної відносно того, наскільки великий соціальний капітал був у людини. Дуже важливо, щоб ті люди, які служать за Україну, знали, що їх життєвий шлях буде пам'ятатися і їх вчинок буде гідно визнаний державою.

Наступний слайд, будь ласка...

_____. Як і багато учасників цього "столу" і представники комітету ми також багато собі ставили питання: а хто ж є бенефіціарами цієї політики і відповідно у майбутньому швидше за все оновленого законодавства? Тому що я думаю, що є консенсус з приводу того, що та законодавча рамка, яка є на зараз, вона не зовсім функціональна. Вона складалась у певний історичний період і просто як така, не знаю, рукавичка – розтягувалася і розтягувалася додатковими категоріями, статусами і підтримкою.

Мені здається, що обговорення того, хто є конкретним бенефіціаром і кого ми називаємо статусом ветеран або навіть словом ветеран, була найважливішою частиною нашого обговорення. Ми дуже багато часу в цьому провели і фактично вивели формулу, про яку я скажу.

Перед цим ми звичайно також ішли у міжнародний досвід. Знаю, що він дуже багатьох цікавить. Фактично, якщо дуже грубо говорити, то всі сценарії різних ветеранських політик по світу можна звести до цих чотирьох варіантів, які ви бачите зараз на слайді. Це всі, хто служили у війську. Різні статуси ветерана для різних родів військ. Різний статус ветерана, який залежить від історичного періоду. І статус ветерана, який прив'язаний власне до комбатантського досвіду, участі у бойових діях.

Кожна країна вибирає, тобто немає якогось єдиного правильного варіанту, але в залежності від історичного контексту, від правової культури, від обставин конкретно тих бойових дій, у яких беруть участь громадяни цієї країни, і приймалося рішення. І ми фактично зараз на тому історичному моменті, коли ми це рішення також маємо прийняти.

І ми вважаємо, що саме зараз (наступний слайд) є важливе і контекстуальне і політичне вікно можливостей для того, щоб назвати ветеранів наступним чином, а саме окреслити їх як особу, яка брала безпосередню участь у бойових діях. Чому ми зійшлися на такому варіанті формулювання ветерана? Тому що вважаємо, що саме участь у бойових діях в контексті українському і зокрема ми враховували також і ті дані, які ми маємо із глибинних, якісних досліджень з нашою аудиторією, найбільше відповідає отриманому досвіду і наслідкам цього досвіду.

Тобто ми формулюємо те, що ветеранська політика і називання когось ветераном впливає з якогось конкретного досвіду і має конкретні назви, і як наслідок, має певні інтервенції з боку держави. І тому конкретно участь у бойових діях, яка не залежить від того, скільки часу це тривало, в якому контексті це відбувалось, бо ми не можемо судити про такі речі і ми неодноразово тут навіть в межах комітету з Міністерством соціальної політики говорили про це, не залежачи від таких факторів, має визначатись, власне, самим фактом участі.

Для нас дуже важливо, що в процесі обговорення ми також врахували інтереси іншої цільової аудиторії, яка також є для нас важливою, це військовослужбовці, які служили під час воєнного стану, тобто служили, наприклад, під час повномасштабного вторгнення, які були вирвані зі свого цивільного життя, ну там уявимо, зараз вже півтора роки провели у військах і очевидно не мали того доступу до ресурсів і можливості там продовжувати свою цивільну кар'єру чи забезпечувати сім'ю і, мабуть, також мають якісь специфічні потреби, які виходять з їхнього досвіду відірваності від цього цивільного життя. Тим не менше, і для них має бути розроблена інша політика, яка має гарантувати їм задоволення тих потреб, власне, які випливають з їхнього некомбатантського, але тим не менше досвіду служби під час воєнного стану.

МОРИЙ Ю. Доброго дня. Мене звати Юлія Морій, директорка громадської організації "Юридична сотня".

Підсумовуючи те, що сказала Люба, ми, власне, пропонуємо основним критерієм при визначенні конкретного статусу зробити саме досвід людини, через який вона пройшла. Зокрема щодо ветеранів, це досвід участі в бойових діях. Щодо людей, які проходили військову службу, це під час воєнного стану чи не тільки, це про досвід, власне, військової служби. І кожен з цих досвідів має свій вплив на життя людини, на цивільний добробут людей, із якого також виникають їхні унікальні потреби, які і має держава і суспільство забезпечити. Це основна логіка підходу до всіх статусів, про які ми говоритимемо.

Можна, будь ласка, наступний слайд. Я зупинюсь детальніше, яку логіку також в статусі ми пропонуємо, власне, щодо саме ветеранів та їхніх сімей. Ми пропонуємо підхід множинності статусів, які і зараз, в принципі, застосовуються зокрема в соціальній політиці щодо всіх громадян України і також вже сьогодні ветеран, проходячи військову службу, має паралельно

два статуси – це військовослужбовець і ветеран. Крім того військова служба може призвести до набуття статусів полоненого або зниклого безвісти.

І крім цього ветеран може бути внутрішньо переміщеною особою, може потрапити в СЖО – це складні життєві обставини, може бути безробітним. Ці статуси можуть бути як позитивними, так і короткостроковими. Але в першу чергу ми маємо бачити перед собою людину-ветерана, якому вже, наприклад, був встановлений статус і якому була встановлена, наприклад, інвалідність.

Усвідомлюючи, що ветерани з інвалідністю потребують особливих підходів до реабілітації, до реінтеграції, до доступності середовища, ми в той же час вважаємо, що немає необхідності утворювати окремий статус як зараз "особи з інвалідністю внаслідок війни". Тому що знову ж таки в першу чергу це ветеран, якому була встановлена інвалідність, а вже будучи носієм цих двох або більше статусів, і держава має це ідентифікувати і бачити, що людина є носієм кількох статусів, вже він має отримати гідну і достойну підтримку від суспільства і держави.

(Загальна дискусія)

КОСТИНА І. Дозвольте. Це важливо усвідомлювати, наша пропозиція стосується не лише політики щодо ветеранів та їх сімей. Ми розуміємо, що кожна людина в Україні може бути носієм множинних статусів. Водночас гідні ідентифікація, нормальна ідентифікація за допомогою діджитальних інструментів дозволяє нам ідентифікувати носія подвійних статусів і надати йому додаткову підтримку шляхом пріоритизації привілеїв.

Це вже відбувається насправді серед осіб з інвалідністю, коли ветерани мають доступ до кращого протезування, ніж інші особи з інвалідністю, ми вже застосовуємо привілеї. Проте наразі він не задекларований державною політикою і непрокомунікований обома аудиторіями, що врешті призведе до

соціального конфлікту і напруги, тому що зараз незрозуміло, з якої причини це відбувається.

Ми вважаємо, що привілеювання може бути інструментом державної політики, але воно має бути обдуманим і прокомунікованим. Тому ми пропонуємо насправді поглибити свою ідентифікацію ветеранів як носіїв додаткових статусів і допомогти відомствам, які відповідають за підтримку людей в тих чи інших статусах (тимчасових чи постійних), ідентифікувати окремі потреби, специфічні потреби ветеранів та адресувати їх в межах того статусу. Тобто по суті ця логіка говорить, що кожен статус має відповідати впливу того конкретного досвіду вимірюваного, до якого він відноситься.

Так само і статус ветерана має бути переглянутий відповідно до цієї логіки та можливо скорочений, ми не знаємо чи він має бути скорочений наразі, тому що має пройти аудит тих відповідності послуг, які наявні, на потреби і вплив досвіду. Але ці потреби мають бути компенсовані і відображені в інших статусах, в які ветеран може зайти. Це дозволяє нам робити прогноз, це дозволяє прогнозувати, яка частка аудиторії увійде в інші супутні статуси та відповідним чином бюджетувати.

Не на аудиторію 1 мільйон 700 тисяч, а на частку цієї аудиторії, яка ймовірно займе цей статус. Ми можемо зараз спрогнозувати приблизну кількість ветеранів ВПО, для цього не потрібно мати навіть реєстр. Ми розуміємо за мобілізаційними документами, звідки люди походять, і можемо прогнозувати витрату бюджету на додаткові привілеї для них в межах цього статусу.

(Загальна дискусія)

КОСТИНА І. Дивіться, ми розуміємо, що це займає багато часу, але ситуація, в якій ми є зараз, і ми як громадянське суспільство можемо дозволити собі фривольність висловлення, ми розуміємо, що ми декларуємо

дуже багато як держава, але ми не забезпечимо цього. І це чесний діалог з ветеранами сказати про це відверто: грошей не буде на те, щоб забезпечити всім все обіцяне.

Відповідно держава політка в кризовий момент, яка не була зроблена вчасно, не була опрацьовано за останні 10 років, має застосовувати міри, видозмінюватися і гарантувати, що бодай база, але буде забезпечена точно всім.

Інакше ми прийдемо в ситуацію Радянського Союзу, коли ветерани, які мали менше соціального капіталу, які мали менше політичної прихильності, були поставлені в черги і в інструменті бюрократизації не отримали гідної підтримки, не отримали піклування від своєї держави, а просто багато десятиліть простояли в чергах. Ми йдемо за цим самим треком. Якщо зараз не буде відповідного перегляду в усіх органах, ми прийдемо точно в ту ж саму ситуацію, яку бачили зі своїми ветеранами в їх 60-70 років, але набагато швидше.

_____. Я розповіла про статус ветерана і що ми пропонуємо по множинності статусів. Але також важливо згадати, що зараз ветеранська політика поширюється також на інші категорії людей, які не мають бойового досвіду, але мають свій унікальний досвід, який має бути вивчений, опрацьований і врегульований. Вони також мають отримати підтримку. І зокрема це цивільні особи, які допомагали, наприклад, проведенню бойових дій або постраждали від бойових дій. Зараз вони є серед осіб з інвалідністю внаслідок війни. Це ліквідатори Чорнобильської катастрофи, які не є учасниками війни, але вони зараз є особами з інвалідністю внаслідок війни. Це постраждалі учасники Революції Гідності. Також вони постраждали ще до початку російської агресії, яка офіційно почалася 20 лютого 2014 року. Ніхто не має бути упущений.

Врегульовуючи ветеранську політику, одночасно ніхто не має бути упущений і так само, як хтось вже з моїх колег зазначив, і про військовослужбовців, які не досягли вислугу в 20 років, вони також мають бачитись державою, зокрема, напевно, Силами безпеки і оборони, і вони також мають отримати підтримку.

Дякую.

_____ . Тут є ще дві тези. Тобто ми маємо відійти від історії про те, радянської насправді історії про те, що єдиним цінним у державі є те, що називається словом "ветеран". Тобто цей радянський досвід називати будь-кого ветераном просто для того, щоб додати цієї значимості, яка в рамках радянської концепції будувалася довкола таких понять, ну вона вже є неактуальною для України, вона вже є неактуальною до того контексту, в якому ми перебуваємо. І нам потрібно відмовитися від цього досвіду і, скажемо так, не йти шляхом, коли інші досвіди, наприклад, участь у Революції Гідності не є символічно значимими без нібито приставки ветеран. Хоча неважливо там, ці люди не були учасниками бойових дій, тим не менше, зробили великий чин і заслуговують на свою політику і своє визнання.

З приводу понять, які ми вживаємо сьогодні під час презентації і в тому документі, який ви будете читати, бо повна версія набагато глибша ніж те, що ми можемо "впихнути" зараз у ці виступи, ми користуємося історіями про бенефіціарів, статуси, політику, закон, тобто є якісь поняття, які трошки ширші ніж можливо це сприймається на слух. І ми розуміємо, що для певних категорій ми маємо ще вибрати, яким шляхом ми будемо їх ідентифікувати в рамках політики, чи обов'язково це буде статус, і яких людей ми обов'язково маємо там, не знаю, виокремити на рівні законодавства і яким чином їх назвати, для того щоб врахувати подальші якісь процесуальні кроки з ними.

Попрошу наступний слайд. Важливою категорією власне бенефіціарів, так, тобто людей, на яких поширюється ця політика, є сім'ї ветеранів. Сім'ї ветеранів, як ми бачимо, вже зокрема з 2014 року і особливо під час повномасштабного вторгнення, вони беруть на себе дуже багато функцій, які не може взяти держава через, наприклад, обмежений ресурс або недосконало адміністрований ресурс. Молодший медичний персонал, соціальні працівники, юристи - фактично це те, чим займається зараз родина, наприклад, для такої категорії ветеранів, які пережили поранення. І швидше за все, власне, як уже неодноразово зазначалося, саме ці люди будуть тими, до кого повернуться, так, тобто наша цільова аудиторія, і вони також мають мати чіткі, прозорі, зрозумілі для них гарантії, які теж відповідатимуть їхньому досвіду як родини ветерана.

Ми не наполягаємо на тому, що обов'язковим шляхом для їх визнання і ідентифікації має бути якийсь особливий статус, тим не менше, має бути чітко проплановано і чітко ідентифіковано їх в рамках цієї політики і суміжних, які гарантуватимуть їхній доступ до необхідних їм ресурсів. Крім того, держава має бути спроможна враховувати їхні потреби, ідентифікувати їх і поки що ми лише на такому шляху для того, щоб навіть ці інструменти розбудувати.

Також важливо зазначити, що бенефіціарами цієї політики звісно є сім'ї військовополонених і зниклих безвісти. І це, мабуть, найбільш така, одна з найбільш вразливих категорій цих сімей, які потребують більшої ясності, і знаходяться дуже тривалий час в таких підвішених станах. І в рамках цього підстатусу з приводу них в контексті сімей ветеранів, до них теж має бути вироблене конкретне уявлення про те, яку підтримку вони мають отримати, в який період і там наскільки довго.

КОСТИНА І. Підсумовуючи сказане Любов'ю, я би хотіла додати, що наразі держава комунікує з сім'єю ветеранів і ветеранів за найгірших

обставин, тільки-но відбувається щось погане під час служби, і в цей момент, грубо кажучи, добиває їх емоційно замість того, щоб надати гідну підтримку і подушку безпеки, яка їм необхідна. Це має змінитись вже зараз, ми не дбаємо про сім'ю воїнів належним чином, вже зараз вони беруть на себе обов'язки держави і виконують велику кількість безоплатної роботи, яка не облікована і позбавляє їх економічних можливостей в інших секторах економіки, вони втрачають роботу, виконуючи роботу замість держави там, де вона не справляється.

Водночас ми наполягаємо, що першим кроком є не законодавча ініціатива, а прописання єдиної політики, яка буде наскрізною, яка буде зрозумілою для всіх виконавчих органів державної влади і яка буде єдино закріпленою, і відповідно до якої будуть розроблятися подальша законодавча ініціатива.

Ми наполягаємо, що в межах цієї рамки, яку ми презентуємо, має бути виокремлено три середовища реалізації ветеранської політики, оскільки життєвий шлях ветеранів продовжиться в трьох різних середовищах, кожне з яких перебуває в різній юрисдикції, відповідно має різний керівний орган наразі.

Це військова служба, частина ветеранів згідно попередніх досліджень, зокрема IREX, до 30 відсотків ветеранів АТО, ООС залишились в секторі безпеки і оборони станом на 2021 рік, відповідно ще тривалий термін після служби ми побачимо динаміку збереження ветеранів, носіїв бойового досвіду, в межах Міністерства оборони.

Міністерство оборони наразі не планує в своїй суміжній документації, в додаткових політиках відображення потреб ветеранів, зокрема ветеранів з інвалідністю та ветеранів з іншими потребами, дивлячись на них як на всіх військовослужбовців. Ми наполягаємо, що ветерани є відмінними від військовослужбовців без бойового досвіду, мають отримати доступ до необхідних послуг в процесі військової служби.

Другий і, напевно, найбільш чисельний контингент і середовище ветеранської політики – це резерв, резерв будь-яких сил безпеки і оборони. Ветерани, які продовжать службу у резерві, будуть дискримінованими відносно інших ветеранів та цивільного населення, адже вони завжди нестимуть ризик повторної служби та мобілізації в перших рядах. Це означає, що їх режим планування є набагато коротшим і вони не встигають відновити свій цивільний капітал, і за умови поточного законодавчого, нормативно-правового регулювання сил резерву ці люди не матимуть спроможності відбудувати цивільний добробут, гідно жити. І вся наша декларативна політика з обіцянками їх хорошого цивільного життя насправді буде фікцією.

Ми маємо відобразити їх обмеження в державних регулюваннях. Це має відбуватися в діалозі з Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ та іншими силовими відомствами і безпековими для того, щоб знайти гідне рішення і водночас якісно планувати залучення ветеранів до резерву, не просто номінально, а дійсно гідне залучення з використанням їхнього досвіду, можливо навіть гідної компенсації цього досвіду.

І врешті цивільне життя. Найменша наразі частка ветеранів, яку ми передбачаємо, в цивільному житті продовжать життя ті, хто не придатні до служби за віком, станом здоров'я або сімейним обставинам, або ті, кого держава обере не залучати до резерву, що зараз не прописано і не чітко артикульовано. Саме ці люди матимуть найбільш тривалий горизонт планування і зможуть долучатися до всіх програм, які будуть створені наскрізно і пропонуватимуть їм відбудову свого цивільного добробуту.

Наступний слайд, будь ласка.

Це дуже умовний прогностичний графік, але для вашого розуміння політика відносно ветеранів буде по-різному мати сегментацію цих трьох середовищ. І відповідно ми передбачаємо, що середовище цивільного життя буде зростати в чисельності ветеранів поступово. І найбільш чисельним воно

стане тоді, коли всі ветерани, які служать зараз, досягнуть граничного віку служби і більше не зможуть бути залучені до служби в майбутньому.

Доти безпекова ситуація є неконтрольованою, і ми розуміємо, що вони є найбільш досвідченими воїнами, найбільш цінним людським ресурсом для сил безпеки і оборони, вони матимуть пріоритетне право на їхнє працевлаштування – це має бути відображено в політиці відносно цих людей. І відповідно також майбутні мобілізаційні плани мають пояснювати, яким чином вони впливатимуть на чисельність і контингент резерву та інших сил для того, щоб ми могли гідно і якісно планувати свою політику щодо ветеранів і пропонувати її державі.

Наступний слайд, будь ласка.

Ми також пропонуємо методичку погляду на потреби, яка була розроблена нами цьогоріч на підставі багаторічного аналізу міжнародного досвіду. Наразі ця модель говорить про те, що існує множина потреб людини, яку необхідно задовольнити для того, щоб людина жила добре в цивільному житті чи в інших середовищах... ветеранської політики.

Потреби будуть схожими впродовж шляху ветеранів і ветераном, проте інструменти задоволення цих потреб будуть різними. Ми детально про це говоримо в документі й ідентифікуємо ключові потреби і системні рішення по кожному напрямку добробуту. Ми запрошуємо профільні відомства ознайомитися з тими напрямками добробуту, які безпосередньо стосуються їх юрисдикції і подивитися на ті пропозиції, які внесені.

Ми не мали на меті детально розжувати кожен крок життя ветерана, але ми зазначили ті системні зміни, які реалістично зробити вже зараз, які повпливають на велику демографію, і водночас пропонуємо інструменти підхоплення тих, хто випаде з логіки статусів і випаде з логіки потреб через те, що ми розуміємо, що це буде нова політика, яка пройде процес перебудови. Це резервний фонд, резервний інструмент до підхоплення

ветеранів, які потребують державної підтримки, проте не мають її через якісь бюрократичні обмеження – він також має бути впроваджений.

Наступний слайд, будь ласка. Врешті ми вважаємо, що підтримка має бути доступна впродовж всього життя, проте звісно перший період після демобілізації буде найбільш кризовим. Він також має свою етапність, що дозволяє нам розподілити підтримку за життєвими етапами і, умовно, відійти від поточної логіки статичної підтримки ветерана, яка доступна упродовж всього життя рівномірно і однаково в одному об'ємі, дозволяючи збільшувати або зменшувати цю підтримку з часом, але таким чином, щоб потреби, інтереси ветеранів не зазнавали критичного впливу.

Ми розуміємо, що це нова ідея, яка є ризикованою, і тому наголошуємо, що за умови частково виконання тієї логіки, яку ми пропонуємо, це призведе до шкоди нашим клієнтам. Але якщо це буде зроблено з розумом, якщо це буде зроблено цілісно, якщо всі пропозиції будуть враховані, якщо вони будуть гідно і чітко відображені в юридичному підкріпленні цих документів, то це дійсно може покращити стан ветеранів і розширити їхній доступ до послуг, які їм необхідні.

Ми наголошуємо на тому, що критичними послугами для демобілізованих вже зараз будуть потреби у відпочинку і відновленні. Цього відпочинку бракує. І дослідження законодавства, і наша аналітика показує, що навіть за тих законодавчих ініціатив, які є зараз, їхні інтереси недостатньо захищені, ветерани не матимуть достатньо часу для того, щоб перевести подих і відновитися в цивільному житті або в інших середовищах.

Ми також наполягаємо, що вони мають мати можливість подбати про себе і про свою сім'ю, зокрема в частині здоров'я, і знайти нову цивільну реалізацію в межах всього ринку і всіх індустрій, які у нас доступні, без стигматизації в окремій індустрії, в якій би вони мали мати якісь проявлення.

Наступний слайд, будь ласка. Водночас важливо розуміти, що ветерани в чисельності 1 мільйон 700 тисяч людей і ще умовних 1 мільйон 700 тисяч

їхніх сімей – це не однакові люди. Вони будуть мати різний вік, різний стан здоров'я, різні характеристики, вони будуть жінками і чоловіками, у них буде різний сімейний статус і вони повернуться до різних регіонів. Це розподілення дане необхідне для того, щоб дійсно хороші послуги розробити для них. Відповідно їх ідентифікація в системах має бути наскрізною, ми маємо бачити ветеранів не лише в Державному реєстрі ветеранів. Ми маємо розуміти, яким чином вони відображені в усіх інших реєстрах так само, як і їхня сім'я, і ми маємо отримати доступ до цих даних. Не ми як громадське суспільство, а держава як той орган, який буде відповідальний за цю політику і координувати зусилля всіх органів відносно потреб ветеранів і актуалізувати політику відповідно до тих даних, які отримані.

Потреби і демографія будуть змінюватися з часом. Ветерани не будуть однаковими від моменту демобілізації і впродовж свого життя. Політика відносно них має враховувати ці нюанси і дивитися на те, які будуть зміни. На жаль, на відміну від багатьох західних демократій, ми не маємо блага сторічного досвіду досліджень відносно ветеранських аудиторій, у нас немає зафіксованого успіху або безуспішності політик минулих років, з яких ми могли би вчитися. Але нам необхідно почати цей процес зараз, тому що політика стосуватиметься життя ветеранів упродовж усіх майбутніх років їхнього життя. Відповідно уже зараз потрібно починати збирати дані і прогнозувати свою діяльність відносно них.

Хочете щось додати?

ПРИЙМАК К. Так. Я Катерина Приймак "Жіночий ветеранський рух". Я не буду довго говорити, тому що все одно у нас експертні організації писали цей текст, ми лише консультиємо у своїй вузькій темі, хоча вона є наскрізна. Але просто важливо загалом, так, коли після стратегії буде йти рівень написання законодавства, надзвичайно важливо, щоб гендерна рівність не була проголошена як зараз, так, тільки насправді часто на словах,

а щоб власне цей підхід, він також був забезпечений і законодавчо, і вже при плануванні політик.

Не в процесі, коли там урядова уповноважена далі спускає, деталізує цей національний план дій, 1325, а щоб просто сам підхід чутливості до досвідів і до особливостей людей був передбачений. Тому що гендерний підхід - це не про жінок, це про те, що ми розглядаємо чоловіків детально, жінок детально, хлопчиків, дівчаток. І в нашій історії це стосується і дітей, і сімей ветеранів, і їх множинності там статусів, які диктують в плані інший підхід до задоволення цих потреб. Тобто там такі речі як інвалідність, як територіальна приналежність.

І мене якби трохи турбує це питання щодо реєстрів, це скоріше відкрите питання. Я так розумію, ми всі тепер довгостроково плануємо воювати. І реєстри закриті, так? І це є насправді велика загроза для досліджень питань. А дослідження - це те, на чому базуватися мають взагалі політики і, власне, бачити детально. Ну ми ж щодо роботи, щодо того, як ми налагоджуємо там стосунки з родиною, коли повертаємося.

У жінок є багато нюансів, тому що контекст це диктує і, в принципі, контекст це диктує для багатьох груп, які дискриміновані. І от, власне, якщо ми не будемо початково планувати так, щоб цей контекст враховувати і досліджувати аналітично, то навряд ми можемо говорити про ефективні політики для ветеранів.

_____ . Я ще коротко скажу, що коли ми прописували цю політику, для нас було дійсно дуже важливим врахування цього діджитал-інструменту. Я розумію, що це вже як лайливе слово, але, тим не менше, воно дуже важливе. Коли ми опинилися в контексті повномасштабного вторгнення, армія "лягла" під паперовою бюрократією і фактично тільки зараз ми спроможні розробляти якісь інструменти для того,

щоб менеджерити ту кількість питань і даних про ту кількість людей, яка завтра стане ветеранами.

Тому коли ми говоримо про автоматизацію, діджиталізацію, ми говоримо звичайно не тільки про реєстри, хоча хочу зазначити, що дуже важливим є те, що все-таки запустився і працює Єдиний реєстр ветеранів війни, який дозволяє зараз нам навіть будувати процес пришвидшеної видачі статусу учасника бойових дій. І ми сподіваємося, що буде синхронізація з іншими відомствами для того, щоб полегшити цей досвід на цьому проміжному етапі для інших категорій ветеранів.

Тим не менше, тема діджиталізації, автоматизації вона ширша, тому що ми розуміємо, що управляти не тільки такою кількістю даних буде неможливо без міжвідомчої співпраці в контексті діджиталу, але й ще розподіляти послуги, визначати їх. Тому критично важливою є також ефективна робота Єдиної інформаційної системи соціальної сфери і всіх її компоненті, а також ефективна співпраця з Міністерством охорони здоров'я в контексті доступу до даних з Електронної системи охорони здоров'я, яка теж може дати нам важливі дані для планування бюджетування й інших інтервенцій.

Тому ми вже є на якомусь насправді непоганому етапі, але ця версія політики закликає до того, щоб це ще систематизувати і уможливити просто управління тою кількістю даних не тільки про самих бенефіціарів, але і про надавачів послуг, самі послуги, в яких би це не було категоріях: чи охорона здоров'я, чи соціальний захист.

ПАВЛОВСЬКИЙ Я. Хвилинку одну. Я розумію, що ви чекаєте якихось готових рішень. Ми не дамо вам чарівної палички, ми даємо вам наше розуміння. Цей слайд дуже коротко: архітектура системи. У нас є рамки, ми передбачаємо рамки для держави, для громадського сектору, для бізнесу, для громади. Кожен цей напрямок має бути розписаний, у нас є це розуміння.

Давайте далі наступний слайд. По системі роботи з органами державної влади. Наша пропозиція полягає в тому, що наскрізна ветеранська політика має бути забезпечена управлінськими рішеннями. Управлінське рішення полягає в тому, що має бути створений й піднесений цих політик до рівня віцепрем'єр-міністра. Ми побачили ефективність роботи віцепрем'єра в інших напрямках, коли інституція може ставити завдання і слідкувати за їх дотриманням. Кожен суб'єкт ЦОВВ має формувати в рамках єдиної політики свій функціонал, забезпечувати його реалізацію, а відповідно профільний віцепрем'єр і міністр ветеранів має досліджувати його реалізацію.

Наступний слайд, будь ласка. Для регіонів, для громад і для неурядового сектору бізнесу. Важлива історія. Сьогодні і регіони, і громади, і всі ці ветеранські форуми, і наші зустрічі показують, чекають від держави цих рамок. Їх немає. Не розуміють, хто буде працювати з ветеранами на місцях. Тому що ветерани, ці 2 мільйони, вони повертаються в першу чергу в родину, потім в громади, потім в трудові колективи. Ніхто: ні родина, ні громада, ні колективи – не готові до цієї історії. В нашому документі ми намагаємось дати відповідь на ці запитання.

Наступний слайд. Що далі? Конкретні наші пропозиції. Ми пропонуємо взяти за основу наші пропозиції у вигляді ветеранських політик, доробити їх на відповідному рівні, затвердити відповідно до цих ветеранських політик, які ви вже доопрацюєте, без сумніву. Модернізувати законодавство базове і додаткове. Тому що ми розуміємо, що одним законом про статус ветерана, але новим і діаметрально протилежним, переписаним справа не обмежаться. Потрібно буде змінювати додаткове законодавство.

Там ми говоримо про статус віцепрем'єра і роботу з міністерством. Також ми говоримо про те, щоб максимально забезпечити цю складову безпеки і охорони саме силового сектору, роботи з ним в контексті цієї історії.

І важлива історія – забезпечити спроможність до наскрізної ідентифікації ветеранів та їх сімей. Оця історія, поки ми з вами не розробимо інструменти визначення потреб, ми не зможемо ніколи зрозуміти рамки їх реалізації. І до того часу ми будемо витратити кошти на непотрібні, незатребувані потреби наших ветеранів. Це проблема. У нас цих коштів немає. Якщо ми це робимо, відбувається делегітимізація інститутів влади і, на жаль, відбувається потім (наступний слайд, якщо можна) маргіналізація і розчарування суспільства, в тому числі в образі ветерана.

Алгоритм наших подальших дій. Ми завжди діємо за принципом "нічого для нас без нас", тому і я вважаю, для держави це важлива історія, коли хтось візьме на себе адвокатування з цільовою аудиторією, вона буде дуже непростюю. Ви маєте розуміти, що спілкуватись з нашими бенефіціарами – це не тільки з Масі Найємом спілкуватись, це й інша історія, вона може бути ще складнішою.

Консультації, ми продовжуємо і декларуємо наші наміри про подальші консультації, в тому числі з державою і з експертною спільнотою, простіше кажучи, ми готові включатись в роботу в тому числі в написанні тих самих нормативних документів, про які ми з вами говорили. І нам тут "бог в допомогу" і IREX, і інші міжнародні організації, сподіваюсь. Ми готові і декларуємо готовність працювати з регіонами, з громадами і вже тут працюємо, тому що, я повторююсь, є запит на ці рамки політик на місцевому рівні.

Дуже важлива історія, без розкриття цієї історія, це робота з бізнесом. Бізнес сьогодні готовий працювати з ветеранським середовищем хоча б однієї простої причини – їм потрібні трудові ресурси. Вони змушені, можливо, не дуже і хотіли, але змушені це робити, але, слава богу, і хочуть. Їм теж потрібно розписувати рамку, тому що теж вони дублюють якісь свої програми.

Неурядові організації, вони для вас, от як я завжди кажу, що міжнародні донори, вони не тільки носії грошей, вони ще носії технологій і методик роботи. Те саме з неурядовими організаціями. Не ставтеся до неурядових організацій, до таких як ми, просто як до людей, які ходять і поради дають. Насправді відповідно до тієї стратегії, яку, до речі, я так розумію, буде презентувати пані Міністр соціальної політики, неурядові організації теж можуть і вже надають соціальні послуги. Тому це також є надавачі послуг.

І наша пропозиція. Ми деталізуємо, хочемо, щоб деталізувалися всі напрямки за тією програмою, що стосується добробуту ветеранів. Прозорість, відвертість, відхід від декларативних принципів – оце наша навіть не прохання (вибачте!), а вимога при формуванні державних ветеранських політик, і так, ми готові допомагати вам у подальшому на всіх рівнях.

Дякую.

КОСТИНА І. Якщо дозволите, я візьму прикінцеве слово з нашого боку. Ми наполягаємо, що не варто іти в поспіх з цією політикою, вона звісно знаходиться під тиском часу. Ми усвідомлюємо, що відбувається під час війни в підготовці до якоїсь можливої демобілізації, хоча нам нічого не відомо про терміни можливої демобілізації. Але ми вважаємо, що ця аудиторія, ветерани, які стали зараз на наш захист, і їхні сім'ї мають право на максимально гідне ставлення держави, на її повагу і ця повага має бути відображена в професійній розробці політики відносно них.

Ми закликаємо відійти від популістських, від декларативних, від швидких рішень у цій політиці і розпочати з фіксації рамки погодженої, і з вироблення необхідного пакету повноважень для державних органів. І сформування справді спроможного міністерства на чолі цієї політики для

того, щоб надалі вона могла бути гідно реалізована в усіх інших органах державної влади.

Ми пропонуємо свою експертизу, ми готові до співпраці, ми готові направляти, але держава наразі має набагато більший доступ до знань і ресурсів про аудиторію, до якого ми не можемо мати доступ просто через свою позицію в середовищі стейкхолдерів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо вам за роботу, по-перше.

Будь ласка, а ще наприкінці, будь ласка.

БАХ У. ...моє ім'я Уляна Бах, я директорка проектів IREX. IREX – це міжнародна організація, яка вже багато років працює на реінтеграцію ветеранів. І я б хотіла сказати просто про нашу позицію, чому взагалі ми тут присутні. IREX абсолютно чітко підтримує ідею формулювання єдиної державної політики. І я дуже дякую представникам громадянського суспільства за цю ініціативу, а також дякую комітету за те, що погодилися вислухати і співпрацювати.

Зі свого боку IREX буде чітко працювати на тому, щоб підтримати далі цю ініціативу і підтримувати цей діалог між громадянським суспільством і владою. І також зі свого боку ми як партнери Державного департаменту із США також і комунікуватиму з ним про те, що тут відбувається, і сподіваємося отримати їхню чітку позицію стосовно цього і підтримку.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

У нас вчора була зустріч з УС ПГС (Українською стороною Платформи громадянського суспільства), які з 1 січня наступного року почнуть працювати в Європарламенті як представники громадянського суспільства.

Я буду просити громадські організації, які є лідерами в русі ветеранському, ввійти також до складу УС ПГС, тому що саме там є легітимний механізм представлення в Європі.

І я вдячна Америці за підтримку наших ініціатив і всім агентствам, і структурам, які допомагають випрацьовувати публічну політику. Дякую за підготовку цього документу.

Ми, власне, не очікували якоїсь чарівної палички, ми розуміємо всю складність законопроекту. Я просто до аналітиків чи до методологів, чи до системотехніків, які випрацьовували цей документ. Але це вражаюча ситуація, коли громадська організація випрацювала підходи до політики, принципи формування, детермінізацію, на відміну від державного міністерства, яке не досягло якогось успіху на цьому шляху, отак скажу, дуже евфемістично.

Я б хотіла зараз, звісно, надати слово Міністерці нашої соціальної політики. Я хочу запитати, чи є з нами пані Наталія Калмикова? Приєдналася вона до нас чи ні? Вітаю пані Наталіє, вас.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Вітаю.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, що ви завжди з нами. То я прошу, може, вас висловитися потім. Але поки зараз готуються наші міністри, замінстри до виступів, якщо буде хтось на рівні замміністра або міністра від Міністерства ветеранів, я теж надам слово. Але я думаю, що директор департаменту – це не той рівень, який формує і може робити щось.

Але водночас нам треба буде від комітету створити рекомендації або вимоги, які ми вимагаємо від наших урядовців, від центральних органів виконавчої влади. І я би попросила теж сторону громадянського суспільства, я зараз озвучу те, що я написала під час озвучення політики і принципів її формування, і засад, як формувати політику.

Наприклад, ми маємо погодитися або не погодитися комітетом разом з громадянським суспільством про те, що рівень підготовки політики – це віцепрем'єр і наскрізна політика її, не знаю, зонтик такий, який має покривати, і вона має бути на рівні віцепрем'єра.

Я думаю, що нам як народним депутатам треба погодитися, ну я вважаю, що це так, що політика має прийнята бути на рівні Президента і РНБО, тому що горизонт планування, який запропонований громадянському суспільству і до якого я щиро схильюся, це горизонт 2060 року. Якщо ми хочемо гідно надавати послуги і гідно забезпечувати людину, то ми маємо пройти разом з нею весь шлях аж до того, як вона з цього життя буде відходити, залишаючи після себе спадкоємців, які мають прийняти все те, що було відбито у ворога і збережено в Україні.

Ми маємо надати від комітету рекомендації, ознайомити весь склад Кабінету Міністрів із запропонованими матеріалами. Ну я думаю, що вони мають бути у всіх народних депутатів нашого комітету щонайменше на столі, але те, що рекомендувати всім міністрам і замміністра, всім, хто щонайменше на політичних посадах, ознайомитися, це має бути.

Має бути вимога до уряду негайно створити наскрізну політику, ми зараз не можемо сказати, скільки це часу займе. І я абсолютно згодна з громадянським суспільством, що не потрібно робити це поспіхом, хай це буде пів року, рік, не знаю, два роки. Думаєте, що це дуже швидко? Але під час війни, я думаю, що ми мусимо працювати так само швидко, як нам потрібно формувати, і воно напряду пов'язано з фінансовими документами і... всього соціального блоку нашими міжнародними партнерами і нашими програмами.

Ви знаєте, що ми переходимо від, я вже згадувала про це, від макрофіну до фінансування Європарламентом, а там все це відбувається не дуже швидко. А тому ми мусимо закладати всі засади і бюджетні програми і опрацьовувати це швидко. Це має бути вимога до уряду не тільки

опрацювати політику, але на підставі створеної і затвердженої політики опрацювати політики окремих міністерств, а також зробити план дій, і цей план дій з горизонтом планування теж має бути на рівні 3-5 років, щонайменше найближчих, і має корелюватися з Міністерством фінансів на середньострокове планування. Вони називають зараз середньостроковим плануванням 3 роки, я думаю, що це короткострокове насправді. Але треба виходити на 3-5 років.

Ми мусимо розуміти, яким чином це має корелюватися з доходною частиною нашого бюджету, бо незабезпечення фінансами призводить до профанації гарантій, які надає держава.

Мені здається, що після того, ну я буду від народних депутатів теж чекати, що ми маємо в наших рішеннях комітету написати, і від громадянського суспільства пропозиції також, тому що це вже буде прийнятий комітетом майже нормативний документ, який ми можемо відстежувати потім, виконуючи свою контрольну функцію. Бо у нас є не тільки законодавча функція, але і контрольна. Має бути про те, що ми просимо і вимагаємо, щоб комітет був повідомлений, так само як ми казали про політику реформи Державної служби зайнятості, що ми маємо відстежувати не тільки там кінцеву якусь річ, але прогрес, який має показати нам уряд і Міністерство ветеранів і віцепрем'єр, який буде закріплений за цією програмою.

Включити обов'язково у випрацювання політики Міністерство оборони. Мені здається, що у нинішньому його складі, і безпосередньо Наталія Калмикова має бекграунд, який дозволить створити цю політику разом з Міністерством оборони на дуже якісному рівні. Я думаю, що Масі теж не відійде від цієї роботи, і будучи військовослужбовцем чи в громадянському суспільстві, я думаю, що це буде ваша нова робота, в тому числі й прополітична, якщо хочете.

НАЙЄМ МАСІ. Не дай боже... ні, дякую.

ГОЛОВУЮЧА. І я думаю, що від комітету має бути рекомендація і вимога до уряду, що план дій політики має відпрацьовуватись урядом за участі громадського суспільства і за участі тих, хто сьогодні відпрацьовував тут, щонайменше, як представники всього ветеранського руху, а також УС ПГС. Я прошу, щоб Українську сторону Платформи громадянського суспільства однозначно включили в цей процес, бо саме вони з 1 січня будуть розмовляти з європарламентарями і в Європі і казати про те, що ми хочемо в Європу, не тільки уряд і не тільки Верховна Рада хоче в Європу, в Європу хоче Україна, яка має в тому числі і громадянське суспільство, і має мати легітимних представників, у яких, власне, статус євродепутатів. Вони спілкуються з євродепутатами, хоча є представниками громадянського суспільства безпосередньо.

Тому нам оцей статус теж потрібно для уряду, який не завжди за поточними справами встигає, на це подивитись і робити. Я просто зараз точково пишу. Я попрошу секретаріат більш чітко це сформулювати, узгодити з нашими партнерами з громадянського суспільства.

Зараз надам слово, я не знаю, пані Наталія чи пані Оксана, хто з вас перший. І презентувати той блок, який стосується кейс-менеджменту, як ми і домовлялись.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Якщо можна, я би додала, пані Оксано, якщо ви не заперечуєте?

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, пані Наталія. Потім у пані Оксани там більший об'єм.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Дякую за презентацію. Я мала змогу справді ознайомитись з Концепцією ще раніше і поява такого бачення – це однозначно важлива історія. Більше того, зі свого боку ми в Міністерстві оборони, коли військовослужбовці отримують статус учасника бойових дій або ті учасники бойових дій, які повернулись до нас, до лав Збройних Сил з початком повномасштабної агресії, це власне і є відповідальність Міністерства оборони.

Тому ми зараз працюємо над тим, щоб переглянути і переформатувати взагалі підходи до забезпечення всіх видів військовослужбовців, його родини під час служби і готові співпрацювати в тому, щоб брати кращі практики і досліджувати це питання, і реалізовувати задачі таким чином, щоб наші військовослужбовці, які стають ветеранами, почували себе гідно і були успішними в цивільному житті після звільнення зі служби.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Так. І не було тієї дискримінації, про яку сьогодні згадували, про те, що ветерани, які сьогодні військовослужбовці, що вони відчують якусь неадекватність в цьому сенсі. То нам потрібно буде тут зробити ще якісь кроки для того, щоб це вирівняти. І я думаю, що це насправді потрібно робити дуже швидко.

Пані Оксано, будь ласка.

ЖОЛНОВИЧ О.І. Доброго дня, шановні колеги.

Насамперед хочу подякувати громадянському суспільству за таку справді хорошу, якісну презентацію. Дуже багато питань, які підняті, чесно кажучи, я повністю підтримую і погоджуюся. І ми відкриті до того діалогу, який потрібно зробити, щоб в нашій частині була якісно забезпечена вся ветеранська політика, і ми зробили належний захист і підтримку надали ветеранам та членам їх родин.

Сьогодні я презентую тільки кусочок того, над чим ми працюємо, це кейс-менеджмент. Бо дуже багато впродовж вашої презентації звучало питання оцінки потреб і будування забезпечення послуг саме на потребах. Це наш підхід теж, бо справді неможливо і неправильно рівняти під один шаблон всіх ветеранів та членів їх родин, бо в кожного своя потреба, вона унікальна. Тому я повністю підтримую питання множинності статусів. Ми вже базуємо свою політику на такому ж форматі множинності статусів. Наші протоколи також формуються на підході щодо множинності статусів.

І я зараз дуже коротко, бо розумію, що всі втомлені, спробую презентувати те, що ми робимо. Якщо можна, вивести презентацію на екран, щоб її бачили, то буду вдячна. Бо я просто не знаю, видно її чи ні.

ГОЛОВУЮЧА. Ми розішлемо. У нас практика після комітету всі презентації всім розіслати, щоб у всіх був матеріал з собою. Пане Ігорю.

ЖОЛНОВИЧ О.І. Так. Але просто зручніше, коли це видно, що я говорю. Чи можете вивести на екран, є така можливість? Чи мені далі рухатися?

ГОЛОВУЮЧА. Так, вже на екрані.

ЖОЛНОВИЧ О.І. Чудово. Другий слайд, будь ласочка. Наступний слайд. Отже, що таке соціальна підтримка? Я зразу хочу сказати, що коли ми говоримо про соціальну підтримку і соціальну політику, то це не лише захист, тобто це точно не про пільги, це точно не про патерналізм і точно не наша філософія сьогоднішня. Тож слоганом, який ми вибрали для тих політик, які ми зараз намагаємось впроваджувати в тому числі й щодо соціальної підтримки ветеранів, це власне формування спроможності, а не залежності. Наступний слайд, будь ласка.

Що ми забезпечуємо в рамках роботи Міністерства соціальної політики? Це різного роду допомоги, включаючи як пенсію, субсидію, пільги, які є сьогодні передбачені, і ряд інших виплат, що гарантуються залежно від оцього підстатусу: чи є інвалідність, чи немає інвалідності і ще ряду інших обставин.

Ми також забезпечуємо комплексний підхід до реабілітації. Зараз переносимо цей фокус на сферу охорони здоров'я, бо я переконана, що реабілітація має бути з першого дня захворювання чи травми, а не вже після того, як людина отримала інвалідність, це вже надто пізно. Але наш внесок в якісну і вчасну реабілітацію - це робота у мультидисциплінарній команді соціального працівника, психолога, а також протезиста і ортезиста, який вже безпосередньо під час відновлення функцій людини може їх поновлювати, підбираючи необхідні протези, ортези, крісла колісні та багато інших допоміжних засобів реабілітації, якими міністерство сьогодні абсолютно безкоштовно забезпечує і всіх людей, і ветеранів зокрема.

Ну і ще дуже важливе, над чим ми зараз працюємо як над, скажемо так, новим напрямом, тому що він хоча й закріплений, але насправді не розвинутий в громаді, це соціальні послуги. І якраз мені здається, що оцей новий напрям є найбільш пріоритетним і дає відповіді на найбільшу кількість питань, які сьогодні, як на мене, протягом цієї презентації прозвучали. Але про це я трошечки згодом скажу. Наступний слайд, будь ласка.

Кожній людині очевидно потрібно насамперед, щоб її, коли вона потрапляє в ту чи іншу для себе нетипову ситуацію, скажу так, взяли за руку і допомогли пройти цією ситуацією, допомогли її прийняти, пережити, знайти вихід і забезпечити там поновлення того стану, який в людини був до або навіть покращення її стану. Очевидно участь в бойових діях, очевидно розлука родин – це одна з таких нетипових ситуацій, в які потрапляє ветеран та члени його родини, і вони на кожному етапі потребують супроводження.

У нас вже є інструмент, який застосовується до всіх соціальних питань, він є закріплений як в Законі про соцпослуги, так і відповідно на підзаконному рівні, називається "ведення випадку" чи англomовно "кейс-менеджмент", який дозволяє забезпечити алгоритм дій для соціального фахівця чи фахівця соціальної роботи, чи тієї людини в соціальній ланці, яка працює з ветераном, членом родини чи будь-якою іншою людиною. Тому що я теж згодна, що ветеран це насамперед людина, до нього буде статус ветеран доданий, може бути статус багатодітний доданий, статус людина з інвалідністю доданий чи ще якийсь інший статус, який просто дозволяє поєднувати чи диверсифікувати обсяг підтримок, які мають цій людині надаватись. Власне кейс-менеджмент якраз і передбачає нашаровування оцих статусів та алгоритмізація дій залежно від тих чи інших обставин.

Наступний слайд, будь ласка. Що таке складові кейс-менеджменту? Перше, з чого ми починаємо і на що вже є розроблені методики, можливо нам треба буде їх вдосконалити та посилити з огляду на сьогоднішній виклик щодо ветеранів, тут я запрошую до співпраці, оцінка потреб людини в різних варіантах. У нас навіть є методика оцінки потреб громади, більшого об'єднання, яке дозволяє там прогнозувати ті чи інші напрямки соціальної підтримки щодо громад чи навіть регіонів.

Друге, після оцінки потреб складається протокол, покроковий план, які потреби людини ми ідентифікували і як їх треба вирішити.

Третє, це умовно переспрямування або залучення, тому що якщо людина, наприклад, в складних життєвих обставинах і вона в ризику безробіття, то очевидно сюди треба залучати Службу зайнятості, очевидно сюди треба залучати, якщо там ще є порушення здоров'я, протезування, відновлення здоров'я, реабілітацію, якщо є залежності, то додаткові спеціальні послуги і так далі. Тобто секторів, де соціальний працівник має працювати на вирішення проблеми людини, є багато, вони дотичні і ми передбачаємо оцю кроксекторальну взаємодію.

Четверте, це якраз допомога представити інтерес людини соціальному працівнику перед іншими інституціями і установами, проінформувавши їх, що от є така потреба в людини і є потреба надати ту чи іншу послугу.

Наступне. Це реалізація покрокового плану, тобто коли ми вже складаємо і людина каже: "Так, для мого випадку, для моєї ситуації це план, який мені підходить, бо я мушу погодитися його виконувати", - далі вже йде супровід для реалізації цього плану і кінцева та проміжна оцінка результатів, досягли ми бажаного чи не досягли бажаного і нам потрібно щось скоригувати або переформатувати.

Наступний слайд, будь ласка. Сьогодні ми говоримо про те, що такий інструмент використовується нами в різних сферах соціальних для різних вузьких категорій. Це для людей, що знаходяться в складних життєвих обставинах, комплексна допомога: відслідковування статусу, об'єднання соціальних послуг з виплатами, тому що виплати – вони завжди допоміжні до послуг, вони самі по собі не несуть мету виходу людини із тої чи іншої соціальної сфери.

Такий кейс-менеджмент і система потрібні фахівцям, тому що вони дозволяють їм працювати за єдиним шаблоном, алгоритмом, розуміти, як рухатися. І зараз ми цифровізуємо цей весь алгоритм, роблячи з нього електронну систему кейс-менеджменту, дозволяючи нашим фахівцям як "лего" робити оцінку. Тобто людина, яка ветеран – відкривається наступне поле, ветеран з родиною – наступне поле, ветеран з інвалідністю – додаткове поле. І таким чином оце нашаровування різних полів як "лего" дозволяє в повній мірі виявити всю потребу людини, зокрема ветерана.

І також ми працюємо над тим, щоб в результаті повного скринінгу таким чином алгоритмізувати, щоб сам фахівець зразу отримав автоматичні пропозиції, пакетні пропозиції під конкретну проблему. Якщо там, наприклад, обмеження функціонування 80 відсотків, то ми зразу пропонуємо

догляд, ми зразу пропонуємо виплату, ми зразу пропонуємо в тому числі й перенавчання, ми зразу пропонуємо психологічний супровід чи підтримку.

Тож фахівці, які ухвалюють управлінські рішення, кейс-менеджери, для них цей інструмент в першу чергу розробляється, для надавачів соціальних послуг, тому що вони в цій системі будуть фіксувати, яку конкретно послугу надають, вхідну точку, вихідну точку і в тому числі покращення настає чи не настає. Для органів соціального захисту всього рівня, тому що громада буде розуміти: кількість послуг надана, кількість потреб виявлених, який статус цих послуг, який результат ми отримали. І в тому числі держава в узагальненому розумінні все це також буде бачити.

Я вже так детально не розкажую, бо, звісно, часу мало і всі втомилися.

Наступний слайд, будь ласка. І для самої людини, для самого отримувача послуг це також дуже важливо, бо буде особистий кабінет, ми вже його проектуємо, де ти точно можеш подивитися, що тобі призначили, який у тебе обсяг підтримок, який у тебе обсяг виплат. Як би дивно не було, але не всі люди, наприклад, навіть сьогодні складають до купи, що вони отримують допомогу малозабезпеченим, допомогу як субсидію, там допомогу багатодітним, і розглядають всі ці виплати розосереджено, не об'єднуючи їх в один синхрон від держави. А дуже важливо показати оцей весь пул і навіть самим подивитися на комплекс того, що ми надаємо.

Сьогодні є затверджені вже відповідні акти, вони є наразі, на жаль, паперовими. І я сподіваюся, що з 1 січня ми зможемо повністю, от в наборі "лего", як я вже сказала, цей акт сформувати в електронному форматі.

Далі, ми вже опрацьовуємо і налагоджуємо обміни інформацією по стану здоров'я людини, щоб усі потреби зразу залітали з ЕСОЗ в наш електронний якийсь менеджмент і ми точно розуміли, яку послугу і як підхоплювати. Очевидно статус інвалідності також окремо відображається, в тому числі там скринінг по МКФ проводиться щодо здатності до самообслуговування, вказується зайнятість, соціальні контакти, це також

імплементація в кейс-менеджмент МКФ, наявність житла чи інших потреб, зокрема потреб дітей.

Я не буду детально розказувати про весь акт, тому що, я думаю, багато з вас, хто працює в секторі надання соціальних послуг, розуміє, як він сформатований, я тільки готова закликати вас допомогти нам вдосконалити цей акт, якщо ми будемо говорити про оцінку потреб ветерана та його родини.

Наступний, будь ласка, слайд. Це узагальнено, яким чином особа в рамках електронного кейс-менеджменту бачитиме взаємодію щодо себе, не буду, знову ж таки, на цьому зупинятись.

Наступний слайд, будь ласка. І що дуже важливо, що ми повністю будемо синхронізувати наш кейс-менеджмент з іншими сферами, такими як кар'єрні радники, помічники ветерана, як я вже сказала, охорона здоров'я, з якою ми вже синхронізовані, зрештою, з Єдиним реєстром ветеранів ми також синхронізовані, зі Службою зайнятості ми вже також фактично синхронізовані.

У нас поки немає достатньої синхронізації зі сферою оборони, тому що зараз вони напрацьовують свої реєстри, і ми на етапі синхронізації з Міграційною службою, хоча первинні дані обміну у нас є. Насправді в Єдиної інформаційної соціальної сфери є дуже вже дуже велика кількість обмінів, можливо один з більших, що дозволяє нам у повній мірі бачити картинку довкола людини і складати її як пазл, в тому числі в рамках нашого електронного кейс-менеджменту.

Ідемо далі. Наступний слайд, будь ласка. Ось ми так бачимо це як взаємодію, тобто щоб мати можливість пропонувати людині працевлаштуватись, щоб мати можливість людині забезпечити житло, якщо вона цього потребує, щоб передбачити освіту і мати цю інформацію – надається послуга, не надається, як вона комплексно впливає на добробут і стан людини, і вихід із складних життєвих обставин. Тому що, зрозуміло,

сама по собі соціальна політики без суміжних сфер, бо це все соціальна історія, не зможе допомогти людині. Ідея така, щоб електронний кейс-менеджмент в соціальній сфері був такою соціальною історією людини, приблизно як є історія по охороні здоров'я, отак ми хочемо відобразити весь життєвий шлях людини в рамках соціальної історії, де би було видно, що надавалося, як надавалося, коли, з яким обсягом і до чого воно призвело.

Це підсилює ефективність наданих послуг, це дозволяє контролювати надані послуги, їх також прогнозувати, унеможлиблює на рівні громади, якщо ми будемо автоматом пропонувати пакети безпідставну відмову в забезпеченні тими чи іншими послугами, і дозволить нам як державі комплексно розуміти, а що ми в принципі тій чи іншій людині в кожній громаді забезпечуємо, як воно відображається на цілісний бюджет і його також прогнозувати.

Наступне. Що ми бачимо вже як потреби ветеранів та ветеранок? Оскільки ми проаналізували ті звернення з анкет по опитуванні в соціальних послугах, які були від ветеранів та членів їх родин. Найперше, звісно, це консультування, представництво інтересів, догляд вдома і натуральна допомога – це найбільше запитувані послуги, які сьогодні ми фіксуємо (наступне, будь ласка), і ми їх зараз інтегруємо практично в кожну нашу послугу, тобто будь-яка послуга все одно починається відповідно з консультування.

Дуже важливим є соціальний супровід, який ми цифровізуємо. І нова послуга, яку ми вже по суті фіналізуємо як стандарт – це соціальна адаптація ветерана та членів його родини, вона була пілотною в рамках 10-денної програми в Полтаві, і зараз ми запускаємо в Черкасах і в ряді інших міст, і полягає в комплексному підході до ветерана, який повертається з травмами і членів його родини в тому, щоб з ними впродовж тижня в гарних умовах якогось санаторію або якісної бази попрацювали психологи, соціальні працівники, соціальні педагоги.

Бо в дітей теж, які очікують своїх батьків з війська, є проблема, а вона ні з ким ніде не проговорюється. І тому є соціальна виключність, тому є певна агресія, тому є навіть педагогічні відставання, враховуючи оцей стрес, який дитина постійно відчуває.

Ми теж готові цей стандарт, власне, спільно з вами вдосконалювати, знаю, що він опрацьовувався. Тепер щодо супроводу. Щодо того, щоб забезпечити ветеранам комплексний супровід, зараз працюємо над наступними такими речами, які повністю об'єднують весь шлях ветерана. Перше. Ми вже провчили дуже коротко, дуже поверхово завдяки, власне, недержавним організаціям. Тому що наша мета, яка дещо виходить за рамки цієї презентації, є саме закупівля послуг. Тобто ми проти того, щоб створювати якісь установи, набирати туди сталий штат людей і просто їх фінансувати. Так ніколи не можеш, по-перше, гнучко підходити до послуги, так дуже важко якість послуги визначити, так дуже важко кількість верифікувати.

Ми формуємо механізм закупівлі послуг, причому закупівлі в різних надавачів, бо розуміємо, що сьогодні громадські організації і команди, які там працюють, є дуже часто в рази якіснішими надавачами, аніж класичні соціальні установи, які ще треба буде підтягувати і трохи реформувати. Тож очевидно, для нас дуже важливо, і зрештою це дозволяє швидко масштабувати ці послуги, бо сьогодні не вистачає в громадах, особливо в маленьких громадах, просто не вистачає таких установ та й не завжди там доцільно їх створювати.

Тому перше, що ми робимо щодо ветеранів, це навчання соціальних фахівців разом з Міністерством оборони у всіх ТЦКСП, зараз ми хочемо разом виробити інструкцію, щоб це була якась єдина зрозуміла посада, тому що назви посад у соціальних фахівців тих ТЦК дуже різні, між собою повністю різняться, як і обсяг обов'язків від ТЦК до ТЦК. Ми це хочемо універсалізувати і це буде та точка, яка дозволить як на вхід, так і на вихід

людину, яка сьогодні воює, і прийняти, і супроводити, і взаємодіяти з державою.

Також ми запустили пілот в п'яти батальйонах наразі так званої патронатної служби, де група соціальних фахівців, три з яких мають військовий досвід, буде супроводжувати бійців та членів їх родин, вирішуючи їхню дуже велику кількість побутових питань, які "зависають". Наприклад, заблокована карточка, там несплата аліментів, прострочені кредити, проблема з орендою житла чи якісь інші проблеми, які людина, будучи на передовій, просто фізично сама не може вирішити і де їй потрібна така допомога або допомога її родині. Обсяг послуги буде за результатами експерименту верифіковано і вдосконалено і сформовано стандарт.

Чому це виникло? Ми розуміємо, що от власне величезна кількість саме цивільних людей сьогодні зайшла у військо, це не кадрові люди, вони не готувались роками до того, щоб стати, взяти зброю і підпорядковуватись ієрархічно, і в них виникає дуже багато різних інших суміжних проблем, які вони змушені були покинути, ставши в один день, негайно, до захисту нашої держави. І зараз ми мусимо їм в цьому допомогти і їх підтримати. Це друга частина, в якій ми працюємо.

Як я вже сказала, соціальні працівники в усіх реабілітаційних центрах цивільних ми практично зараз, уже з наступного року, будемо забезпечувати, це як ще одна точка, яка підхоплює наших ветеранів і буде їх спрямовувати.

Я розумію, що я, може, зараз ідеально розкакую і ви кажете: "Такого нічого немає". Дійсно, немає, ми тільки пілотуємо. Тож не хочу викликати агресію, але разом з тим це наша мрія, це мета, до якої ми прагнемо, і те, що я зараз презентую, хочу робити разом з громадянським суспільством, щоб воно в результаті було якісним в кожному реабілітаційному центрі чи відділенні і в тому числі навіть у військових госпіталях, де наразі, в принципі, соціальних працівників поки що немає.

Третє – це підхоплення їх після виходу отакою 10-денною програмою. І останнє – супроводження їх в громаді в рамках нашої послуги життєстійкості, де ми системно будемо надавати психосоціальну підтримку родинам, ветеранам, членам родин, всім суміжним, хто дотикається до ветерана, як взаємодіяти, що говорити, що не говорити, які можуть бути виклики, які можуть бути ризики, як це правильно робити.

Ми також уже запустили пілот цієї послуги. Подалися близько 50 громад. Сподіваюся, що на наступний рік ми зможемо масштабувати це майже всюди. І одні з перших протоколів навчання, які будуть групи навчені робити, це в тому числі взаємодія з ветеранами, що повертаються в громаду, щоб навчити громаду і усунути оцю стигматизацію.

До протоколу навчання щиро запрошую ваші профільні організації, бо впевнена, що досвід у вас є колосальний і є чим відповідно ділитися. Як і до надання такої вузької послуги також запрошую, бо ми будемо таргетовано в групах, в громадах цю послугу так само закуповувати.

Наступний слайд, будь ласка. Ми бачимо ріст потреби у соціальних послугах для ветеранів та їх родин, в порівнянні там з 2022 роком і 2023-м є скачок і, звісно, це ще неповна потреба, тому що у нас не повністю, як я вже сказала, задоволені соціальні послуги в громадах, їх дуже мало, їх практично немає. Ми тільки працюємо над тим, щоб збільшувати їх кількість.

І останнє, будь ласка. Це наш time-line по роках, як би ми хотіли розвинути наш електронний кейс-менеджмент, щоб він був зручний, доступний і інформативний для усіх учасників, в тому числі через візуалізацію на дашбордах. Звертаю вашу увагу, що надавачі соціальних послуг уже сьогодні є в дашборді, цим можна користуватись, можна подивитися, які послуги хто і де готовий надавати.

Дякую. Сподіваюсь, дуже багато часу не затримала.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Оксано. Обширна презентація. Нам потрібна реакція з боку громадянського суспільства. Так, будь ласка. І я знаю, що колегам уже йти потрібно.

НАЙЄМ МАСІ. Я дуже коротко. По-перше, Галино Миколаївно, дуже дякую вам за те, що ви сказали про Президента. Нам дуже важливо, щоб Президенту попало це в руки, оскільки я розумію, що від нього залежить багато...

ГОЛОВУЮЧА. Я думаю, що воно вже у Президента в руках.

НАЙЄМ МАСІ. Я надіюсь, що воно вже в руках. Ми намагалися передати всіма можливими нам доступними методами, чи добралось до нього чи ні, я не знаю, але подивимось.

ГОЛОВУЮЧА. Добралось.

НАЙЄМ МАСІ. Дуже вам дякую. І дуже дякую за проактивну позицію щодо того, щоб взяли це до уваги. Я надіюсь, що міністри дійсно подивляться на це.

Що стосується кейс-менеджменту, знаєте, мені дуже подобається, коли в бізнесі мені один фасилітатор сказав дуже важливу річ. Я запитав у нього: "Як мені мотивувати співробітників?". Він сказав мені чарівну річ, він каже: "Масі, перш ніж мотивувати, спробуй просто перестати демотивувати". І ви знаєте, коли ми кажемо про кейс-менеджмент, це говориться про те, що у нас настільки незручні послуги, що нам потрібні цілий помічник йому. Розумієте? Це як "нянька для бізнесу", пам'ятаєте, була історія?

Питання в тому, що нам потрібні зручні сервіси. Навіть коли буде цей помічник, кейс-менеджер, він буде стикатись з тим і змусить нас, ветеранів,

стикатися з тим, що нам дадуть ці послуги якимось "лівим" боком. І тому мені здається, що участь в бойових діях якраз робить людей більш проактивними. Я бачив дуже пасивних людей, яких загроза смерті дуже сильно мотивувала жити, знаєте. Вони ставали дуже активними. Вони такі блискавичні, так, вони такі прямо молодці.

До чого я веду? Не треба робити, що вони там прямо, знаєте, у них "кучеряві ручки" і мозок не працює. Працює. Ви знаєте, вони захочуть це зробити. Мені здається, що ми витратимо дуже багато грошей на систему розгалужену, яку треба побудувати наново. Але в нас є ЦНАПи, у нас є центри зайнятості. Тобто система вже розгалужена є. Ми створимо ще одну систему.

І тепер найголовніше питання, елементарне питання: звідки ці спеціалісти будуть братися? Ви їх маєте навчити говорити з ветеранами. Вони дуже складні. Я по собі це знаю. І найголовніше, ви кажете про реабілітацію і так далі, ветеран реабілітації вже не потребує. Я до того веду, що коли він поранився, тоді дійсно треба давати ці послуги. Коли він став уже ветераном, я розумію, що якщо я стану ветераном, мене демобілізують, ви знаєте, я вже настільки пошкоджений, що мені не страшні оці будь-які послуги реабілітації. І найголовніше, ще раз, немає спеціалістів по реабілітації, хто буде цим кейс-менеджментом займатись? І щоб ми не зробили страшну річ, знову одну страшну річ: за 3 з чимось мільярдів гривень, коли ми пообіцяємо, що військовим буде краще, ветеранами, але не зробимо. Бо я впевнений, що ми не зможемо навчити достатню кількість людей проводити психотренінг.

І щоб не сталось як в слідстві, я ж сам адвокат і прекрасно розумію, і пані Тетяна прекрасно розуміє, коли у слідчого 1200 справ кримінальних, якісно жодну з них він не може розслідувати. Так само буде тут, півтора мільйони людей, яких випустять, але дивіться так, демобілізують і мобілізують же нових і вони теж стануть ветеранами. Скажіть, будь ласка,

скільки треба буде цих людей? Я думаю, 3 з половиною мільярди це тільки початок. Маю сумніви, що це гарна ідея.

ГОЛОВУЮЧА. Ми про це говорили з пані Оксаною. І розгалуженість, і збільшення кількості соціальних послуг, які неможливо буде потім закупити, це теж

ЖОЛНОВИЧ О.І. Я просто хочу ремарку. Кейс-менеджмент це не людина і не окремий фахівець, якого ми зараз придумуємо. Це цифрове рішення алгоритму надання соцпослуг, які вже сьогодні існують і закріплені. Це як історія хвороби. Історія хвороби, електронна система здоров'я це не щось окреме, нею просто скористується лікар, вносячи протокол в електронному форматі.

Те саме кейс-менеджмент. Протоколи, які сьогодні існують, ми їх цифровізуємо і робимо їх доступними сервісами для всіх фахівців сфери. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ще колеги з громадянського. Івона, да?

КОСТИНА І. Я швиденько. По-перше, дякую за вашу позицію і за резюме, дійсно адресовано більшість рекомендацій, які ми давали на верхньому рівні. Попри те я хочу наголосити, що наша позиція – віцепрем'єр має бути окремий, це не може бути додатковою функцією існуючих віцепрем'єрів, оскільки вона не дасть належної репрезентації і змоги опрацьовувати проблематику. Проблематика велика і окрема, і відмінна від будь-якої іншої аудиторії.

Повертаючись до Міністерства оборони, ми запрошуємо пані Наталю і, в принципі, Міністерство оборони до діалогу щодо репрезентації ветеранів у

двох середовищах: і військової служби і резерву. І наголошуємо, що резерв має бути належним чином відображений в цій дискусії. Ми розуміємо, що сьогодні немає часу, але ми з радістю долучимось до дискусій на цю тематику.

Стосовно Мінсоцу. Перш за все дякую вам за врахування коментарів на попередніх ітераціях дискусії. Ми дуже цінуємо те, що Мінсоц насправді одне з небагатьох органів центральної виконавчої влади, які дослухаються до громадянського суспільства, зокрема нашої позиції, в процесі розробки. Водночас у мене є декілька коментарів і я розумію, що вони більшою мірою виходять з відсутньої політики щодо ветеранів та членів їх сімей і тому не є відповідальністю міністерства, яке відповідає за дуже багато різних аудиторій, не може враховувати проблематику кожної окремої з них відповідним чином.

Але перш за все статус ветерана автоматично не має робити людину набувачем соцдопомоги. Більшість ветеранів самостійно прекрасно впораються з переходом, але політика держави особливо в соціальній сфері має бути направлена на вчасну ідентифікацію і проактивну комунікацію з тими ветеранами, які знаходяться в групі ризику. Не всі ветерани знаходяться в групі ризику, набувачів соціальної допомоги, це потрібно усвідомлювати, інакший підхід стигматизує цю аудиторію дуже сильно.

Кейс-менеджмент – це кінцевий інструмент, ми розуміємо, він доречний. Проте наголошуємо на тому, що збір інформації потрібен не тільки для кінцевого надавача, але також для формування політики і для формування проактивних превентивних рішень на рівні державної політики. Відповідно державна політика повинна ідентифікувати ризики до входження ветеранів в обставини, якими займається Мінсоц. Ми маємо розуміти, хто з ветеранів буде більш імовірно кінцевим клієнтом Мінсоцу і відносно такого ми маємо застосовувати політику на ранніх етапах, зокрема під час служби.

Ми також наполягаємо, що ведення має бути міжвідомчим. Масі просто детальніше сказав, існуючі надавачі послуг можуть бути системою цього кейс-менеджменту, реалізацією системи кейс-менеджменту за неналежної координації і навчання, відповідно ми не закликаємо до створення окремої послуги, вважаємо її недоречною.

Також важливий коментар, ветеран з родиною, ви сказали є умовно частинкою "лего". Ми наполягаємо, родина є окремою частинкою "лего", яка саме може збирати свій конструкт, родину потрібно відв'язати від ветеранів з питання отримання послуг, вивчити їхні потреби, надавати їм цільову підтримку відносно їх суб'єктних потреб, вони є абсолютно суб'єктна аудиторія, яка не потребує прив'язаності до ветерану в отриманні послуг.

Водночас наголошуємо, нові послуги не є пріоритетом державної політики. На наше суб'єктивне переконання зокрема в соціальній сфері важливо провести аудит і перегляд і адаптацію існуючих послуг в першу чергу і вже потім переходити до створення нових послуг. Зокрема в соціальній адаптації, про яку ви говорили, ми розуміємо, що ця послуга є долученою і до інших відомств, зокрема вона страждає через проблематику нерегульованості доступу до ринку надавачів психологічної допомоги. Відповідно гарантувати якість кінцевої послуги з боку Мінсоцу буде неможливо, доки не буде врегульовано питання, хто ж має право цю послугу надавати. А в даній інформації ми бачимо дуже багато шкоди від неетичної діяльності надавачів, які наразі допущені до ринку, і чия діяльність не контролюється.

Це все, що хотіла сказати. Дякую вам за сьогоднішню дискусію.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ми рахували, у нас аудіозапис і ми це все включимо в рішення комітету. Будь ласка.

_____ . Я насправді повністю підтримую те, що сказав Масі. Мене турбує, хоча, можливо, недостатньо компетенції в цій темі, але мені здається, що з тим кадровим голодом, який буде попереду, є сенс якби не розширювати сферу бюджетників, так, а думати про те, як ветеранів залучати до того, щоб вони працювали, ми всі в цьому зацікавлені.

І нам треба дійсно змінювати підхід до social card, тому що все, в принципі, що з цієї пропозиції я чую, воно відповідає знову ж таки тому, що ну там ветерани вразлива група. Так, ветерани втрачають багато, так, і стають вразливими, але вони не будуть до старості такими. Ми ж зацікавлені в тому, щоб їх посилити. Ми говоримо про оселю, так, і жодного ветерана, який отримав оселю, я не знаю. Ці зобов'язання дійсно не виконуються. Але ми маємо зробити так, щоб ветерани заробляли собі кошти, могли собі зняти або купити оселю, а не стояли вічно в чергах і чекали на це.

Так само про ці всі "помічник ветерана", "патронатна служба". Ми ж не стаємо якимись неспроможними, типу, зробити якісь реально побутові речі. Не на цьому треба фокусуватися. Наприклад, освіта, так, вища освіта, якась короткотермінова освіта – це один з найкращих. Я по своєму досвіду власному знаю, що ти приходиш у спільноту, так, професійну, ти перестаєш бути ізольованим, ти вимушений спілкуватися з іншими людьми, напружатися, напружати голову для того, щоб далі побудувати собі класну кар'єру. Оце шляхи, які дійсно допомагають людям повернутися у мирне життя, а не няня, яка буде відновлювати тобі картку.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

_____ . Дозвольте?

ГОЛОВУЮЧА. Так, будь ласка.

_____ . Дивіться, у нас трошки більше експертності в частині роботи на низовому рівні, на рівні громад і на рівні надання послуг. Ми детально вивчали історію з кейс-менеджментом і я дуже вдячний Мінсоцу за те, що вони цю історію взяли в роботу. Більше того, ми свідомі того, що це інструментарій, це не людина, не посада, не бюджетний працівник, це інструментарій, який, до речі, відповідає взагалі сутності нинішньої соціальної реформи, стосується не тільки ветерана, а й інших.

І тому коли Івона говорить про те, що потрібно переглянути діючий аудит, то це справді якраз і є результатом перегляду цього діючого...

ГОЛОВУЮЧА. Мова йде про зміну системи фінансування взагалі. Не інституційного фінансування установ, а про закупівлю конкретної послуги від конкретної людини.

_____ . Сто відсотків. Я скажу більше того, ця історія про кейс-менеджмент в нашому випадку про ветерана, вона пряме попадання в цільову аудиторію. Чому? Тому що кейс-менеджмент - ключовий фактор по роботі з нашим клієнтом як на стадії перебування у військовій частині, так і потім, після демобілізації, і навіть перебування в закладах охорони здоров'я. Клінічний кейс-менеджмент також використовує ці інструменти.

Які проблеми тут будуть виникати? Так, підготовка діючих, справді чинних фахівців. Немає... щоб у нас не були ілюзії, що ми візьмемо 10 тисяч якихось нових працівників, їх навчимо і вони будуть надавати соціальні послуги за принципом кейс-менеджменту. Ні, це потрібно просто їх навчити.

Друга історія, яка важлива, це доступ справді до реєстрів, тому що кейс-менеджмент – це так само наскрізна історія, яка дозволяє максимально ефективно супроводжувати нашого клієнта.

Тому, підсумовуючи, дякую, хороша історія, підтримуємо всіляко цей напрямок і будемо надалі надавати свою допомогу при потребі всім, хто буде цю історію просувати.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ми зробили презентації, дві великі презентації, по тому документу, який напрацьований громадянським суспільством. У нас там буде час 2-3 дні для того, щоб народні депутати подали свої пропозиції щодо рекомендацій. Ми їх узгодимо. У нас пані Альона Перепелиця (тут чи ні?) буде на контакті і моя помічниця Наташа Пашук, і плюс Пряничникова Катерина на контакті щодо підготовки цих рекомендацій. Ми їх затвердимо, всі формулювання, і приймемо на наступному засіданні комітету.

Дякую всім за участь по цьому питанню, міністерству також, пані Оксано. Я так розумію, що ми входимо лише в пілоти і в експерименти, тому всі зауваження доречні, і дякую, що Міністерство соціальної політики бере до уваги всі зауваження громадянської спільноти. І взагалі я дуже вдячна, що ви дуже добре працюєте з громадянським суспільством, на відміну від інших.

ЖОЛНОВИЧ О.І. Дякую. Дуже вам дякую за можливість висловитись, тому що це такий гарний майданчик, де ти можеш презентувати якісь свої ідеї і почути фідбек, в тому числі і почути навіть, як люди тебе сприймають. Бо справді кейс-менеджмент не тільки про ветеранів, це ширша історія. І ми точно не кажемо, що він всім буде потрібний. Це просто один з інструментів, який може допомогти якійсь частині людей вирішити їхні проблеми.

Тому я вам щиро дуже дякую за ту кількість часу, відведеного сьогодні вами, Галино Миколаївно, щоб донести позиції і напрямки розвитку, в тому числі і таку гарну презентацію, яку я сьогодні почула.

Дякую.

_____ . Одна теза дуже проста. Якщо, я так розумію, історія з помічником, вона вже затверджена, ну, я так розумію, чи можливо взагалі інтегрувати інструмент кейс-менеджменту в підготовку і надання роботи помічника за цією системою?

ГОЛОВУЮЧА. Ну, по-перше, вона не затверджена, тому що взагалі бюджет на наступний рік не затверджений ще у Верховній Раді. Тому там іде робота. Відповідно я просила Прем'єра, Прем'єр проводив нараду щодо того, що ми дублюємо помічників по деяких міністерствах і відомствах.

Ну наприклад, у нас є Патронатна служба, яку створив Ігор Клименко в Міністерстві внутрішніх справ, і Катерина Павлюченко її веде, і вона доволі показує свої результати. Але мова іде про патронат і супровід саме в Національній гвардії військовослужбовця.

Ми про це говорили з пані Калмиковою Наталією, я думаю, що вона це візьме, цю роботу, ми навіть дивились, за якими принципами нам саме розмежувати стратегію на ветерана, учасника бойових дій, військовослужбовця, тому що вона буде надаватись саме в ЗСУ або в Міністерстві оборони, а не цивільними міністерствами.

Тобто це те, про що згадувало сьогодні громадянське суспільство, вони згадували і Масі колись казав про те, що він не може зараз добратись до інструменту МСЕКу чи до лікаря первинної допомоги, тому що він залишився у війську, а там відповідно начмед, ВЛК, там інша ця структура.

Нам потрібно отут зробити кореляцію: військова медицина і цивільна медицина, яким чином, щоб права людей тут не були попрані. Хоча в нас позитивна дискримінація військової медицини, водночас на сьогоднішній день ще не є зрозумілим, де по якості може людина отримати більше? І якщо це військовий на кшталт Масі, коли він комісований в якомусь сенсі, то в цьому випадку він має мати права доступу не тільки як військовослужбовець

до шпиталів і системи військової, але, мабуть, що і до публічної. І взагалі реформа МСЕКів це те, про що ми тут розмовляємо з МОЗом. На жаль, сьогодні МОЗ не запросили. Я собі помітила, що нам потрібно МОЗ.

Ми будемо це, Ляшко готує, я думаю, що ще там півтора-два місяці і ми вийдемо на великий законопроект щодо реформи МСЕКів як таких. Тому там і реформи всі пов'язані. Зараз ми просто не можемо робити швидкі квіквінси, тому що воно зачіпає ті всі міністерства, ви ж кажете, що це наскрізна політика, так вона наскрізна.

Мене зараз турбують організаційні моменти, як ми будемо працювати далі. Тобто ми зараз послухали пані Оксану, окей, комітет з нею в контакті, ідуть проектні постанови Кабінету Міністрів, готуються закони, які там в міністерстві, ми повністю в плані роботи на одній сторінці з Міністерством соцполітики, як от сьогодні ми знаходимо спільну мову з Міністерством економіки.

З Міністерством ветеранів у нас поки що такого діалогу не відбувається. Я розумію, що це для громадянського суспільства теж проблематика вести такий діалог. Тому нам потрібні на комітет організаційні заходи впливу на уряд для того, щоб ця структура була доведена.

Дозвольте нам зараз з боку комітету, народним депутатам провести консультації з урядом, з Офісом Президента. У нас, власне, це все записано є там аудіозапис, якщо там хтось чомусь сьогодні не зміг долучитися і подивитися. Тому зауваження всі у цьому сенсі будуть донесені до тих структур.

Як ми кажемо, у нас в комітеті збираються вчасно люди, які потрібні для вирішення того чи іншого питання. У будь-якому випадку ми ставимо собі за мету, до нас тут Циба Тетяна приєдналася очно, це наш народний депутат нашого комітету, і Сергій Гривко не втомився. Я думаю, що Михайло Михайлович Цимбалюк. Хоча вони позиціонують себе як опозиція, але мені здається, що в цьому сенсі у нас завдання однакові для держави, для

опозиції і для провладних структур вони однакові для того, щоб наші люди були захищені. Тому ми це беремо під своє крило комітету. Ми не завжди маємо всі інструменти впливу, але те, що від нас залежить, ми зробимо для того, щоб ці документи просувалися щонайменше.

Дякую вам за активність, працюємо далі.

І якщо у вас будуть пропозиції щодо конкретних дій, в тому числі щодо конкретних дій щодо кроків публічної політики по обговоренню політик, то їх теж потрібно транслювати, тому що ми прекрасно розуміємо, що є сенс політики, а є ще як організаційно це впроваджувати, і якою структурою виконавчої влади що використовувати для того, щоб це було впроваджено. І коли там немає в цьому сенсі лідера, то там ще і кадрові речі теж необхідні і вони теж займають багато часу Верховної Ради в цілому як такої.

Дякую вам. Дякую громадянському суспільству за роботу.

У мене питання. У нас на 16-у годину буде тут представник Європейського соціально-економічного комітету. То чи готові ми проголосувати законопроект наш перший 9226? Чи є вас зауваження? Чи ми можемо просто провести голосування? І я думаю, що сьогодні ми більше не зможемо розглянути питань, тому що у нас міжнародна зустріч.

Будь ласка, Михайле Михайловичу, чи є у нас зауваження чи можемо проголосувати?

ЦИМБАЛЮК М.М. Можемо проголосувати. Єдине я би хотів, щоб все-таки зробили перекличку: чи є в нас депутати на зв'язку, щоб не вийшло збою по кількості.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, пана Сергія попросу. Я знаю, що пан Арсенюк буде поєднуватися телефоном.

Будь ласка, пане Сергію.

ГРИВКО С.Д. Третьякова Галина Миколаївна. Є.

Цимбалюк Михайло Михайлович. Є.

Струневич. Немає.

Бабенко. Немає.

Арсенюк.

АРСЕНЮК О.О. Арсенюк є.

ГРИВКО С.Д. Гривко. Є.

Остапенко. Немає.

Никорак. Немає.

Тарасенко.

ТАРАСЕНКО Т.П. Є.

ГРИВКО С.Д. Тимошенко. Немає.

Циба. Є.

ГОЛОВУЮЧА. Скільки нас?

ГРИВКО С.Д. Кворум є.

ГОЛОВУЮЧА. Тоді голосуємо за перший пункт законопроекту. За проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання правовідносин, пов'язаних з призначенням, отриманням одноразової грошової допомоги та наданням пільг деяким категоріям осіб (реєстраційний номер 9226), друге читання. Табличка, яка підготовлена і яку ми вже слухали на комітеті, пропоную

проголосувати і рекомендувати Верховній Раді прийняти її в другому читанні та в цілому. Хто – за, прошу голосувати. З правками Тарасенка, ті, які, да.

ГРИВКО С.Д. Третякова.

ТРЕТЬЯКОВА Г.М. Третякова – за.

ГРИВКО С.Д. Цимбалюк.

ЦИМБАЛЮК М.М. Цимбалюк – за.

ГРИВКО С.Д. Арсенюк.

АРСЕНЮК О.О. Арсенюк – за.

ГРИВКО С.Д. Гривко – за.

Бабенко. Немає.

Струневич. Немає.

Остапенко. Немає.

Никорак. Немає.

Тарасенко.

ТАРАСЕНКО Т.П. За.

ГРИВКО С.Д. Тимошенко. Немає.

Циба. Циба – за.

б – за.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Одноголосно.

Шановні народні депутати, дякую! Сьогодні доволі складне засідання комітету. І тих, хто витримав, дякую особисто.

Пані Наталю Калмикову прошу залишатися з нами завжди на зв'язку, ви нам дуже сильно потрібні. Дякую всім.

Слава Україні!

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!